

ДОКЛАД

ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА КОНСОЛИДИРАНАТА ФИСКАЛНА ПРОГРАМА КЪМ 30 ЮНИ 2009 ГОДИНА

СЪДЪРЖАНИЕ

I. МАКРОИКОНОМИЧЕСКА СРЕДА И ФИСКАЛНА ПОЛИТИКА 4

- 1. Състояние на българската икономика през първата половина на 2009 г. 4
  - 1.1. Актуална оценка за основните параметри по макрорамката на Бюджет 2009..... 7
- 2. Основни акценти на фискалната политика през 2009 г. 9

II. ОСНОВНИ ПАРАМЕТРИ НА КОНСОЛИДИРАНАТА ФИСКАЛНА ПРОГРАМА ЗА ПОЛУГОДИЕТО НА 2009 г. 11

1. Изпълнение на приходите по консолидираната фискална програма..... 18

- 1.1 Преки данъци 19
  - 1.1.1 Корпоративни данъци..... 19
  - 1.1.2 Данък върху доходите на физическите лица 20
  - 1.1.3 Други данъци 21
- 1.2 Приходи от социално и здравноосигурителни вноски 21
- 1.3 Косвени данъци 22
  - 1.3.1 Данък върху добавената стойност 22
  - 1.3.2 Акцизи 22
  - 1.3.3 Мита..... 22
- 1.4 Неданъчни приходи 23
- 1.5 Помощи, дарения и други безвъзмездно получени суми..... 23

2. Изпълнение на разходите по икономически елементи. 24

- 2.1 Текущи нелихвени разходи 24
  - 2.1.1 Заплати и възнаграждения за персонала 24
  - 2.1.2 Осигурителни вноски 25
  - 2.1.3 Издръжка..... 25
  - 2.1.4 Субсидии..... 25
  - 2.1.5 Социално осигуряване и грижи 27
- 2.2 Капиталови разходи 29
- 2.3 Лихвени разходи..... 30
- 2.4 Вноска на България в бюджета на Европейския съюз..... 30

3. Натрупани просрочени задължения и вземания към 30.06.2009 г. 31

- 3.1 Просрочени задължения..... 31
- 3.2 Просрочени вземания 33

4. Изпълнение на показателите в частта на финансирането по консолидираната фискална програма към 30.06.2009 г. 34

- 4.1 Външно финансиране 34
- 4.2 Вътрешно финансиране 35
- 4.3 Приватизация 37

**III. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА КОНСОЛИДИРАНАТА ФИСКАЛНА ПРОГРАМА
ЗА ПЪРВОТО ПОЛУГОДИЕ НА 2009 г. ПО СЪСТАВНИ БЮДЖЕТИ. 38**

1	Републикански бюджет	38
2	Съдебна власт	40
3	Социално и здравно-осигурителни фондове.....	41
3.1	<i>Държавно обществено осигуряване .....</i>	41
3.2	<i>Национална здравноосигурителна каса .....</i>	42
4	Бюджети на общините	43
5	Българско национално радио	44
6	Българска национална телевизия	44
7	Държавни висши училища.....	44
8	Българска академия на науките	45
9	Национален фонд	45
10	Държавен фонд „Земеделие”	49
11	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда	49
ЗАКЛЮЧЕНИЕ		51

I. МАКРОИКОНОМИЧЕСКА СРЕДА И ФИСКАЛНА ПОЛИТИКА

1. Състояние на българската икономика през първата половина на 2009 г.

Българската икономика е малка и отворена и като такава се намира под силното влияние на международната среда. Влошаването на глобалните перспективи за развитие изискват повишено внимание върху икономическите процеси и основни индикатори, както и своевременна реакция при необходимост. Поддържането на валутен борд, дисциплинирана фискална политика и стабилна банкова система остават най-адекватните възможности за поведение в текущата ситуация.

През второ тримесечие на 2009 г. се засили спадът на реалния БВП според предварителната оценка на НСИ. След отчетения икономически растеж от -3.5% през първите три месеца на 2009г. за периода април-юни номиналната стойност на БВП според експресната оценка на НСИ се оценява на 15 826 млн. лв., което е с 4.8% по-ниско в реално изражение спрямо същия период на миналата година. Най-бърз спад реализира индустрията (съответно с 9.8%), следвана от селското стопанство (6.6%), но темповете на намаление на добавената стойност и в двата сектора се забавиха спрямо първото тримесечие. Сектор услуги остана с положителен принос за изменението на БВП, макар и с по-нисък темп от 0.3% спрямо 2.5% през първите три месеца на 2009 г. и 5.9% през 2008 г. От страна на търсенето външният сектор е с положителен принос, който продължава да се подобрява поради по-големите спадове на вноса спрямо тези на износа. Износът се понижи реално с 18.8% през второ тримесечие спрямо 17.4% през първо тримесечие на 2009 г., а вносът с 26.9% спрямо 21.1% съответно. Темпът на спад на инвестициите в основен капитал се ограничи до 13.9% при 14.1% за периода януари-март през 2009 г. Влошава се динамиката на крайното потребление, което отбеляза спад от 6.3% поради по-слабата кредитна активност, ръст на спестяванията и увеличение на безработицата. По-силното реално намаление на индивидуалното потребление от 8.2% се компенсира от части от ръста на колективното потребление от 10.9% на год. база.

Забавяне на спада в промишленото производство. Промисленото производство продължи да спада и през юни, но с по-ниски темпове в сравнение с предишните два месеца. Спадът в промишлената продукция през юни достигна размер от 18.7% на годишна база, като се забави в сравнение с май, когато беше отчетен спад от 22%. Основните причини за намаленото производство са свитото търсене и спада в международните цени на суровините и материалите. Най-голям отрицателен принос за спада в промишлеността имаше отрасъл производство на основни метали (-24.4). Значително е свиването при черната металургия, където продажбите за износ са едва една трета от миналогодишния си обем, най-вече поради намаленото производство в комбината „Кремиковци“. При цветната металургия се наблюдава растеж на производството (47.5% през юни). Това се дължи на покачването на цените на металите в световен мащаб през последните няколко месеца. При най-важните за износа ни метали, нарастването през последния месец беше между 9.7% при медта до 18.4% при никела. Вторият по значение отрасъл с най-голям отрицателен принос е производство на изделия от неметални минерални суровини (спад от 38.8% през юни), което е силно зависимо от динамиката в строителството. Спадът в строителството през юни продължава, макар и със забавени темпове, като индексът на строителната продукция намаля с 8.6% на годишна база. Другите отрасли със значителен отрицателен принос са производството на метални изделия без машини и оборудване (спад от 36.8% на годишна база), производството на химични продукти (-41.8%) и на облекло (-23.5%),

които бяха най-силно засегнати от свитото външно търсене. Въпреки неблагоприятните условия има отрасли, които регистрират растеж. Такива са производство на кокс и рафинирани нефтопродукти, производство на основни благородни и други цветни метали, производство на спортни стоки, производство на радио-, телевизионна и далекосъобщителна техника, печатна дейност и възпроизвеждане на записани носители.

Влошаване в показателя „бизнес-климат“. През юли показателят за общия бизнес климат в страната се понижи за трети пореден месец, като регистрира спад от 1.2 пункта. Движението по сектори беше разнопосочно, като индикатора се влоши в промишлеността и в търговията на дребно, докато в строителството и услугите отбеляза покачване. Въпреки това, той остава над дъното от февруари тази година. Оценката за текущата бизнес ситуация се влошава във всички сектори с изключение на услугите, докато при очакванията за следващите месеци има влошение във всички сектори с изключение на строителството. Очакванията за заетостта през следващите три месеца също се влошават във всички сектори.

Безработицата показва ускорен темп на нарастване на годишна база през последните месеци. Към края на юли нейната стойност достигна 7.6%, което е с 1.7 процентни пункта (п.п.) повече в сравнение с юли 2008 г. Неблагоприятното влияние на кризата върху пазара на труда намира все по-ясно изражение в данните за динамиката на заетостта. През първото тримесечие средният брой на заетите намалю с 0.8%, а през второто спадът се ускори до 2.1% (по данни от Наблюдението на работната сила). Данните от Наблюдението на наетите и заплатите също показват ускорение в темпа на намаление на наетите през последните месеци, като общо за полугодieto той възлиза на -2% спрямо периода януари-юни 2008 г. Негативната динамика на заетостта до момента е обусловена от намалението на работещите в индустрията (основно в преработващата промишленост, а през последните месеци и в строителството), докато в сектора на услугите броят на наетите все още се задържа около нивото си от първото полугодие на предходната година (все пак от второто тримесечие броят на наетите в услугите започна да намалява на годишна база).

Наблюдаваната от втората половина на миналата година тенденция на забавяне на растежа на доходите продължи и през първите месеци на 2009 г. Номиналният растеж на средната работна заплата общо в икономиката през първото полугодие на 2009 г. възлезе на 15.8% на годишна база, което се явява най-ниската стойност на показателя от началото на 2007 г. В реално изражение средната работна заплата се е повишила с 10.2% на годишна база. Най-силно засегнати бяха експортно-ориентираните отрасли в резултат от по-ниското търсене на външните пазари. През разглеждания период доходите от труд средно за добивната и преработващата промишленост забавиха растежа си до 10.2% и 4.9% съответно номинален и реален.

От средата на 2008 г. се наблюдава ясно изразен процес на дезинфлация. **Спадът по месеци на годишна база продължи и през първата половина на 2009 г.,** като към месец юли хармонизираният индекс на потребителски цени се понижи до 1%. До голяма степен това се дължи на базисния ефект от средата на миналата година, когато ръстът в цените при храните и енергийните стоки достигнаха исторически високи нива. Цените на производител на промишлена продукция предназначена за вътрешния пазар отчитат отрицателна инфлация на годишна база от месец март 2009 г., а през юни стойността ѝ достигна до -5.1%. Значителното намаление в инфлацията както при цените на производител, така и на потребител се дължи на спада в международните цени. Задържаща роля за ръста на вътрешните цени оказват и покачването на безработицата и забавянето растежа на търсенето.

Базисната инфлация (от общата са изключени храните и енергийните стоки) остава на сравнително високо равнище – 4.2% за юли. Това показва силно влияние на вторичните ефекти от високите международни цени през миналата година, както и на растежа на номиналните разходи за труд на единица продукция, които продължават да нарастват по тримесечия на годишна база, включително и за първо тримесечие на 2009 г. Услугите имат значителен относителен дял в базисната инфлация и имат най-високото нарастване в цените в сравнение с другите групи – 5% за юли на годишна база. Другият компонент на базисната инфлация – неенергийните промишлени стоки имат годишна инфлация за юли от 3.1%. Тези стоки също изпитват намаляващи темпове на инфлация, но в сравнение с другите групи имат най-малка волатилност.

Намалява търсенето и предлагането на кредити в банковата система. Значително се свиват кредитите за домакинства (до ръст от 13.6% на годишна база през юни от 48.9% година по-рано), и в още по-голяма степен фирмените заеми (съответно 10.1% и 55.5%). Банките не изпитват сериозни проблеми по отношение на ликвидността си най-вече поради освобождаването на средства в резултат на промяната на минималните задължителни резерви и привлечените от вътрешния пазар депозити. Освободеният финансов ресурс се използва от банките за погасяване на задължения към чужбина или за увеличаване на чуждестранните им активи, което води до подобряване на нетните им чуждестранни активи с близо 1.3 млрд. лв. в сравнение с края на 2008г.

В края на февруари 2009г. БНБ обяви промени в наредбите, регулиращи оценката и класификацията на рисковите експозиции на търговските банки и капиталовата адекватност на търговските банки. Целта на промените беше осигуряване на повече гъвкавост в управлението на кредитните портфейли на финансовите посредници, за да се ограничи негативното влияние от финансовата криза. Първият отчет по новата наредба за оценка и класификация на рисковите експозиции на банките и за установяване на специфични провизии за кредитен риск е с данни към края на март 2009 г. Промяната на разпоредбите за класифициране на експозициите доведе до подобряване на качеството на кредитните портфейли през март (делът на кредитите, отчетени като загуби се понижи до 2.1% при 2.4% в края на 2008), но през юни отново бе отчетено влошаване и към края на месеца делът на тези кредити бе 2.6%.

Намалението на валутните резерви на страната продължи и през юли. Към края на месеца те достигнаха 11.7 млрд. евро. Въпреки това покритието на паричната база и широките пари остана високо. Покритието на вноса на стоки и нефакторни услуги започна да се увеличава през второто тримесечие (6 месеца внос към края на юни) поради значителното свиване на вноса. Отношението на резервите към краткосрочния външен дълг обаче се влоши и към края на юни е 90.3% в сравнение с 95.7% в края на 2008 г. и 126% в края на 2007 г.

През първите шест месеца на 2009 г. дефицитът по текущата сметка на платежния баланс намаля с 52.3% спрямо същия период на предходната година и достигна 6.3% от БВП при стойност от 13.1% от БВП за същия период на 2008 г. и 25.3% от БВП през цялата изминала година. С основен принос за намалението е търговският баланс, който беше и основен източник на нарастващите дисбаланси през предходния период на висок икономически растеж. През първото полугодие на текущата година тенденцията на спад на външната търговия, започнала през последните три месеца на 2008 г., се запази и задълбочи като износет на стоки намаля с 30.3%, а вносет – с 35.2%. Спадът на външнотърговските обороти се дължи на по-ниските цени на енергийните стоки и металите, слабата инвестиционна активност, влошаващото се търсене и трудно достъпния кредитен пазар. За първите шест месеца на тази година, балансът на услугите бе положителен в размер на 229.9 млн. евро, при отрицателен от 19.6 млн.

евро за същия период на миналата година. Подобряването се дължи до голяма степен на спад на транспортните разходи и разходите за пътувания на български граждани в чужбина. Нетните доходи също имаха положителен принос за подобряването на текущата сметка през разглеждания период като единствено нетните постъпления, класифицирани като текущи трансфери оказаха отрицателно влияние.

1.1. Актуална оценка за основните параметри по макрорамката на Бюджет 2009 (към 19.08.2009 г.)

➤ Брутен вътрешен продукт

В резултат на финансовата криза и влошаването на световната икономика, през 2009 г. се очаква **българската икономика да се свие с 6.3%** в реално изражение. Несигурната икономическа обстановка се очаква да доведе до преразглеждане на инвестиционните намерения на икономическите агенти. Този процес ще бъде подсилен допълнително от по-трудния достъп до заемно финансиране поради намалената ликвидност в световен мащаб и преоценка на риска от страна на финансовите институции. Очаква се през 2009 г. делът на инвестициите да намалее до 26.5% от БВП (при 38.4% от БВП за 2008 г.), което от своя страна предполага свиване в реално изражение от 30.1%.

Предвижда се забавянето на темпа на растеж на заплатите, както и увеличаваща се безработица да се отразят негативно върху доходите на домакинствата. Това, заедно с ограничаването на кредитирането към домакинствата, ще доведе до намаляване на потреблението на домакинствата с 4.5% в реално изражение през 2009 г. Предприетите мерки за ограничаване на правителствените разходи ще доведат до свиване на потреблението на правителството с 3% в реално изражение. В резултат на това се очаква през 2009 г. общото потребление да се свие в реално изражение с 4.2%.

Поради свиването на вътрешно търсене се очаква вносът на стоки и услуги през 2009 г. да намалее с 19.5% в реално изражение. Заедно с това влошаването на икономиките на основните търговски партньори ще се отрази негативно на българския износ, в резултат на което се очаква той да се свие с 12.3% в реално изражение.

➤ Инфлация

Очертава се до края на 2009 г. хранителните и енергийните стоки да имат най-голям принос за спада на общата инфлация, тъй като техните годишни стойности към месец юли вече са отрицателни и може да останат такива и в края на годината. Дефлационните процеси при цените на производител, които са характерни не само за България, а и за ЕС като цяло, се очаква да продължат до септември 2009 г., след което от базисния ефект е възможно спиране на намалението в техните ценови равнища. Прогнозата е за **обща годишна инфлация в края на 2009 г. от 1.8% и средногодишна от 2.3%.**

➤ Платежен баланс и финансов сектор

През 2009 г. се очаква **дефицитът по текущата сметка да се понижи до 11.0% от БВП**, при 25.3% през 2008 г. Основен фактор за тази динамика има подобряването на дефицита по търговския баланс. Въпреки свиването на износа на стоки с 10.5% в реално изражение, намаляването на вътрешното търсене води до свиване на вноса на стоки с 18.9%. Това заедно с намалението на международните цени на металите, храните и енергийните стоки води до подобряване на дефицита по търговския баланс от 25.7% от БВП през 2008 г. на 16.0% през 2009 г.

Световната финансова криза ще се отрази негативно върху потоците по финансовата сметка, които успява да привлече икономиката на България. **Свиването на ПЧИ в**

страната през 2009 г. ще бъде осезаемо, като очакванията са те да не надхвърлят 3 млрд. евро в края на годината. Въпреки тази негативна тенденция, забавянето на икономическата активност в страната води до значително намаляване на дефицита по текущата сметка. В резултат на това ПЧИ ще финансират 84% от този дефицит при 71% година по-рано.

Годишният ръст на паричното предлагане към края на 2009 г. се очаква да бъде 1.5% и постепенно да се увеличава до 10.4% в края на 2012 г. За периода 2009-2011 г. нетните външни активи на системата ще се подобряват като към края на периода се очаква да достигнат -2.69 млрд.лв

➤ ***Пазар на труда и доходи***

Спадът във външното търсене и вътрешната инвестиционна активност през 2009 г. се очаква да засегне негативно пазара на труда. **Общата заетост се очаква да намалее с 4.9% през 2009 г.** Най-голям спад на заетостта се очаква през втората половина на 2009 г. Най-голям натиск върху заетостта може да се очаква в експортно-ориентираните отрасли на преработващата промишленост, в промишлените отрасли, произвеждащи суровини за строителството и в операциите с недвижими имоти. Очакваният значителен спад на икономиката, съпроводен с освобождаване и на работна сила с повисока квалификация, ще се отрази в спад в ръста на производителността на труда спрямо 2008 г.

Равнището на безработица се очаква да се увеличи съответно до 9.5% през 2009 г. Понижената икономическа активност в средносрочен план дава основание да се очаква и значително забавяне на темпа на растеж на доходите от труд. След 2011 г. стойностите на показателя ще започнат да се повишават имайки предвид очакванията за ускоряване на растежа на производителността на труда.

➤ ***Финансова сметка***

През първите шест месеца на тази година финансовата сметка на платежния баланс бе положителна в размер на 1.01 млрд. евро при положителна в размер на 6.27 млрд. евро за съответния период на предходната година. Основен фактор за тази промяна е намалената кредитна активност на банковия сектор. През 2008 г. банките в България финансираха дейността си, привличайки финансов ресурс от чужбина под формата на депозити на нерезиденти, заеми от чужди финансови институции или изтегляне на чуждестранни активи. С оглед на развитието на икономическата криза банките в България са по-предпазливи при отпускането на кредити и съответно не се нуждаят да привличат финансов ресурс от чужбина. За първите шест месеца на тази година банките погасиха чуждестранни задължения в размер на 421.3 млн. евро и върнаха в страната активи в размер на 83.6 млн. евро. За съответния период на миналата година банките привлякоха чуждестранен финансов ресурс в размер на 664.9 млн. евро и върнаха в страната активи в размер на 272.2 млн. евро.

➤ ***Преки чуждестранни инвестиции***

За първите шест месеца на тази година преките чуждестранни инвестиции са в размер на 1563 млн. евро при 3272.6 млн. евро за съответния период на предходната година. Спад на ПЧИ се наблюдава във всички сектори, като най-значим е номиналният спад при финансовото посредничество, недвижимото имущество и търговията. Икономическата и финансова криза са основният фактор, който увеличава инвестиционния риск и кара чуждите инвеститори да бъдат предпазливи.

2. Основни акценти на фискалната политика през 2009 г.

В условията на безпрецедентна за последните години икономическа и финансова криза, която придоби глобални измерения и пряко или косвено доведе до забавяне на икономическото представяне на България, акцентът сред приоритетите на фискалната политика се насочи към минимизиране на негативните ефекти за фиска и гарантиране на стабилност за фискалната позиция.

Първото полугодие на годината премина в условията на влошена икономическа среда поради изместването на ефектите от глобалната финансова криза от финансовия сектор към реалната икономика в много от водещите икономики на ЕС. Прогнозите за световната икономика на международни финансови институции, МВФ, ЕК бяха ревизирани неколкостранно и перспективите бяха влошени. Промените в стопанската конюнктура, свиването на БВП през две последователни тримесечия и спадът на промишленото производство доведоха до нови оценки на макро-икономическите параметри за годината, което има и своето фискално измерение. Налице е напрежение при изпълнението на приходната част на Бюджет 2009, като отчетените тенденции през изминалите месеци сочат забавяне при изпълнението на някои от основните данъци, което наложи предприемането на мерки за осигуряване на стабилна фискална позиция при влошените приходни параметри. Актуализираните оценки за очакваното неизпълнение на приходите за годината на консолидирано ниво превишава заложения буфер в ЗДБРБ за 2009 г. за ограничаване на нелихвените разходи и трансферите по републиканския бюджет на 90% от планираните в закона и постигане на балансиран бюджет вместо заложеното 3%-но положително бюджетно салдо в общ размер на около 3.9 млрд. лв.

Свиването на приходите и прогнозата за значително неизпълнение на годишните разчети, както и извършените по-високи разходи (главно поради изпреварващото финансиране в усвояването на капиталовите разходи), очертават сериозно влошаване на баланса по консолидирания бюджет за 2009 г. При развитието на този песимистичен сценарий и в условията на осезаемо забавяне на икономическата активност фискалната политика до края на годината има за цел осигуряването на стабилна бюджетна позиция. Реализирането на неутрална бюджетна позиция за годината е целесъобразно в контекста на променената циклична позиция и влошените макроикономически параметри. Стратегията за формиране на бюджетни излишъци през последните години бе в съответствие с фазата на "добри времена" в икономическия цикъл и осигури натрупването на значителни по размер средства във фискалния резерв. Променените тенденции и забавянето на икономиката през настоящата година водят до промяна при целеполагането на бюджетната позиция за годината, която трябва да бъде съобразена с необходимостта от прилагане на антикризисни мерки. Трябва да се отчете обаче, че възможностите за прилагане на експанзивната фискална политика са силно ограничени, тъй като страната е в условията на валутен борд, който налага стриктна финансова дисциплина. Ето защо при променените условия през настоящата година целта е реализиране на балансиран бюджет в края на годината, с което ще се гарантира и устойчивост за нивото на фискалния резерв, като част от международните валутни резерви на страната. Подкрепата на паричния съвет, стриктната фискална политика и стабилната банкова система са сред основните приоритети на икономическата политика в настоящата ситуация.

Осигуряването на компенсиращи изоставането в приходите мерки се търси, както по линия на прилагането на рестриктивна политика по отношение на разходите до края на

годината, така и по линия на предприемането на мерки и действия за повишаване на събираемостта на приходите. В тази връзка на своето първото заседание Министерският съвет обсъди и прие допълнителни мерки за ограничаване на нелихвените разходи по републиканския бюджет за 2009 г. Предприети са действия за засилване на митническия контрол по границите и засилени мерки на приходните администрации с цел пресичане на контрабандния внос в страната и противодействие на схемите за неправомерно възстановяване и/или невнасяне на ДДС, акцизи и други данъци. По този начин усилията са насочени към оптимизиране на разходните политики при променените икономически условия и ограничен бюджетен ресурс, както и към повишаване събираемостта на приходите и постигане на балансиран бюджет за 2009 г.

II. ОСНОВНИ ПАРАМЕТРИ НА КОНСОЛИДИРАНАТА ФИСКАЛНА ПРОГРАМА ЗА ПОЛУГОДИЕТО НА 2009 Г.

Таблицата №1. Изпълнение на основните параметри на консолидирания бюджет към 30 юни 2009 г.

(млн. лв.)

ПОКАЗАТЕЛ	Отчет Н1 2008	Разчет 2009 г.	Отчет Н1 2009 г.			Отчет Н1 2009	Отчет Н1 2009
		КФП	КФП	Национален бюджет ¹	Европейски средства ²	към отчет Н1 2008	към разчет 2009
к.1	к.2	к.3	к.4=к.5+к.6	к.5	к.6	к.7=к.4:к.2	к.8=к.4:к.3
ПРИХОДИ И ПОМОЩИ	14 029.5	32 556.3	12 953.2	12 243.2	710.0	92.3%	39.8%
Данъчни приходи	11 156.6	25 728.2	10 122.4	10 121.4	1.0	90.7%	39.3%
Преки данъци	2 460.1	4 943.5	2 258.0	2 258.0		91.8%	45.7%
Косвени данъци	5 766.8	13 795.8	4 901.9	4 901.9		85.0%	35.5%
Приходи от социално и здравно осигурителни вноски	2 502.6	6 002.6	2 587.6	2 587.6		103.4%	43.1%
Други данъци *	427.1	986.2	374.8	373.8	1.0	87.8%	38.0%
Неданъчни приходи	1 927.1	3 817.8	2 000.0	1 990.3	9.8	103.8%	52.4%
Помощи	945.8	3 010.3	830.8	131.5	699.2	87.8%	27.6%
РАЗХОДИ И ВНОСКА ЗА ОБЩИЯ БЮДЖЕТ НА ЕС	10 251.9	30 362.0	12 775.3	12 133.0	642.3	124.6%	42.1%
Нелихвени	9 532.1	27 902.2	12 020.7	11 378.5	642.2	126.1%	43.1%
Текущи	8 475.6	22 692.4	10 217.5	9 890.0	327.5	120.6%	45.0%
Капиталови	1 056.5	5 209.8	1 803.2	1 488.5	314.7	170.7%	34.6%
Лихвени	360.6	636.7	342.0	341.9	0.1	94.8%	53.7%
Резерв за неотложни и непред. р-ди ³		891.3					
Вноска за общия бюджет на ЕС	359.2	931.8	412.5	412.5		114.8%	44.3%
Трансфер от централния бюджет				-145.9	145.9		
БЮДЖЕТНО САЛДО	3 777.5	2 194.3	177.9	-35.7	213.6		

* Вкл. постъпленията от налози върху захарта

Изпълнение на общите параметри на приходите

Събраните приходи по консолидирания бюджет за полугодieto на 2009 г. са в размер на 12 953.2 млн. лв., което представлява 92.3% от постъпленията за същия период на миналата година. Изпълнението спрямо годишните разчети към ЗДБРБ за 2009 г. е 39.8% при 51.6% за същия период на 2008 г. През първите шест месеца на годината се очерта ясна тенденция на забавяне в приходите по КФП, като изостава сприво разчетите се отчита най-вече при данъчните постъпления и по-специално при приходите от ДДС и акциз. Неизпълнение на разчетите за периода се наблюдава и при постъпленията от корпоративни данъци, приходите от осигурителни вноски, приходите от данъка върху доходите на физическите лица, имуществените данъци по общинските

¹ В позицията помощи по националния бюджет са включени постъпилите средства за подпомагане изпълнението на Шенгенското споразумение и за подобряване (улесняване) бюджетните парични потоци.

² Европейски средства - включват средствата по предприсъединителни инструменти на ЕС, средствата по оперативни програми от Кохезионния и Структурните фондове на ЕС (управлявани от Националния фонд към МФ), както и Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейски фонд за рибарство (управлявани от Разплащателната агенция към ДФ"Земеделие"). В европейските средства участват и средствата от национално съфинансиране.

³ В позицията "Резерв за непредвидени и неотложни разходи" се отразяват само данните по разчет, а разходите по отчет се отразяват по съответните разходни позиции, към които се отнасят извършените разходи.

бюджети и др. Основните причини за тази негативна тенденция се свързват със забавянето на икономиката и значителното свиване на външната търговия. Неблагоприятно влияние върху приходите оказва и газовата криза през месец януари.

Общата сума на **данъчните постъпления** (вкл. приходите от осигурителни вноски) за първото полугодие на 2009 г. възлиза на 10 122.4 млн. лв., което представлява 39.3 % от годишния разчет за 2009 г. при изпълнение от 50.3% на приходите за същия период на предходната година. Приходите в частта на *преките данъци* възлизат на 2 258.0 млн. лв., или 45.7% от планираните за годината. В номинално изражение приходите от преки данъци са се свили със 202.1 млн. лв. спрямо предходната година, като това се дължи на по-ниските постъпления от корпоративни данъци през март и април 2009 г. при годишното приключване на финансовата 2008 г., и на по-ниския размер на авансово внесения данък през 2009 г.

Приходите от *косвени данъци* са в размер на 4 901.9 млн. лв., намалели са с 864.9 млн. лв. и представляват 85.0% от отчетените за същия период на 2008 г. Постъпленията за периода представляват 35.5% от годишния разчет при изпълнение от 47.3% за същия период на миналата година. Постъпленията от ДДС към 30.06.2009 г. възлизат на 3 051.8 млн. лв. като се отчита номинално намаление с 824.7 млн. лв. (21.3%) спрямо същия период на 2008 г. Изпълнението на годишния разчет е ниско – 32.7% при 47.3% за същия период на 2008 г. Намаление се отчита основно от ДДС от внос и се дължи на вече посочените по-горе фактори - свиване на обема на вноса, спад в цената на горивата и металите спрямо същия период на 2008 г. и др. Ефектите само от спада в цената на петрола и в цените на металите (стомана, желязо, мед) се оценява на съответно 400 млн. лв. и 270 млн. лв. по-ниски постъпления за полугодieto на 2009 г. в сравнение със същия период на предходната година. Постъпилите акцизи за периода са в размер на 1 779.8 млн. лв., като в номинално изражение остават близки до отчетените постъпления за същия период на миналата година. Изпълнението им спрямо годишните разчети е 41.8% при 47.2% за същия период на 2008 г. В съответствие с договорения с ЕК график за промените в нивото на акцизните ставки от началото на 2009 г. са увеличени ставките на керосина, въглицата, кокса, електроенергията и цигарите. Постъпленията от мита и митнически такси за първите шест месеца на 2009 г. са в размер на 70.3 млн. лв., или 32.7% изпълнение на годишните разчети.

Приходите от *социално и здравноосигурителни вноски* за изминалите шест месеца на годината са в размер на 2 587.6 млн. лв., или 43.1% от разчетените за годината. Спрямо предходната година е налице номинален ръст от 3.4%. Основните фактори, оказващи влияние върху изпълнението на приходите от осигурителни вноски (в увеличение и намаление) са:

- промяна в минималните осигурителни прагове по икономически дейности и основни квалификационни групи и професии (средното увеличение е 26.6 на сто, в резултат на повишението на мин. работна заплата и средния осигурителен доход);
- нарастването на мин. работна заплата за страната от 220 лв. на 240 лв.;
- повишаване на минималния осигурителен доход за самоосигуряващи се от 240 лв. на 260 лв. от януари 2009 г.;
- намаляване на разходите за труд на работодателите поради намаляване на осигурителната вноска за фонд „Пенсии” за тяхна сметка;
- намаляване на броя на осигурените лица спрямо планираните (очаква се те да бъдат със 129.6 хил. по-малко), намаляване на средномесечния осигурителен доход за 2009 г. (по план е заложен 587.4 лв., а отчетеният към месец май е 556.8 лв.) и др.

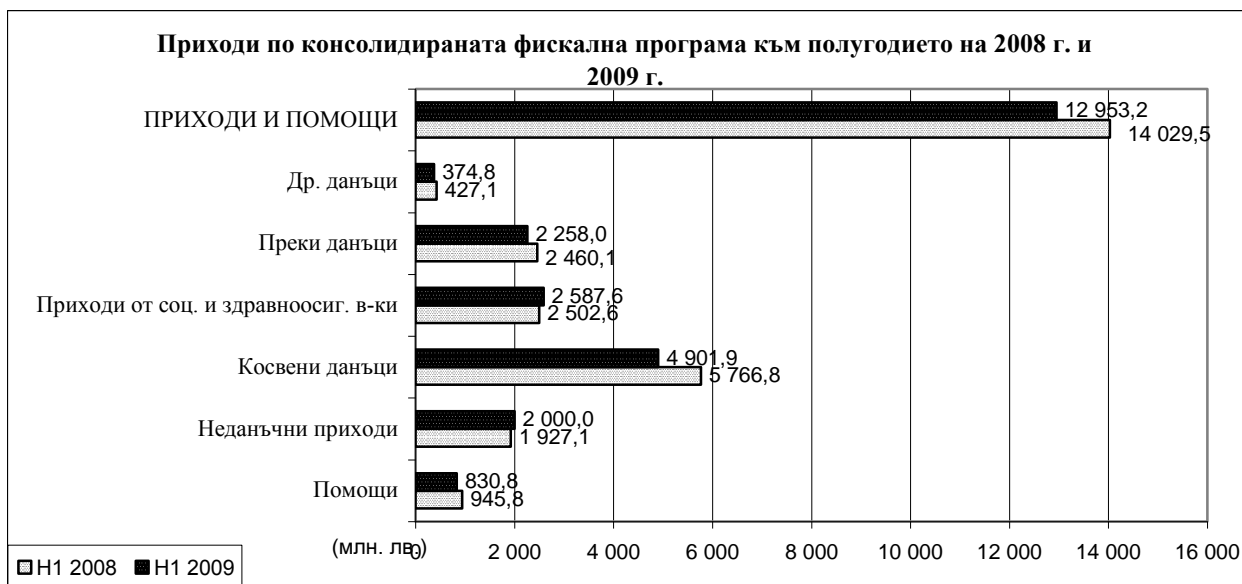
Постъпленията от други данъци (имуществени данъци, други данъци по ЗКПО и налози върху захарта) за отчетния период са в размер на 374.8 млн. лв., което представлява

38.0% от планираното за годината. Изоставане се очертава основно в частта на имуществените данъци по общинските бюджети и по специално при данъка при придобиване на имущество по дарения и възмезден начин. Основния фактор, който оказва влияние върху постъпленията от този данък е неблагоприятната конюнктура на пазара на недвижими имоти и превозни средства, където спада в изповяданите сделки през настоящата година е осезаем.

Неданъчните приходи са 2 000.0 млн. лв., което представлява 52.4 % от годишните разчети и отчетените постъпления нарастват с около 3.8% спрямо същия период на 2008 г. През отчетния период по републиканския бюджет постъпи годишната вноска от превишението на приходите над разходите на БНБ за 2008 г. в размер на 401.0 млн. лв. Вноската е по-висока от заложената в разчета към ЗДБРБ за 2009 г. със 101.0 млн. лв., което е един от факторите за ръста спрямо предходната година при неданъчните постъпления.

Постъпилите **помощи** (основно аванси от Структурните и Кохезионния фондове на ЕС, от пред-присъединителните инструменти, както и аванси от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони, управляван от Разплащателната агенция към ДФ "Земеделие") за полугодieto на 2009 г. са в размер на 830.8 млн. лв. (27.6% от планираните). От тях 699.2 млн. лв. са постъпленията от европейските фондове и предприсъединителни инструменти отчетени от Националния фонд към Министерството на финансите и Разплащателната агенция към ДФ „Земеделие”, а 131.6 млн. лв. са помощите отчетени по т.нар. националния бюджет (вкл. средства за подпомагане изпълнението на Шенгенското споразумение и за подобряване/улесняване бюджетните парични потоци).

Основните приходни групи за полугодieto на 2009 г., съпоставени с постъпленията за същия период на предходната година са, както следва:

Изпълнение на общите параметри на разходите

➤ **Разходите по консолидирания бюджет** (вкл. вноската на Република България за общия бюджет на ЕС) за първото полугодие на 2009 г., са в размер на **12 775.3 млн. лв.**, което представлява 42.1 % от годишния разчет, или ръст от 24.6% спрямо предходната година. **Лихвените плащания** възлизат на 342.0 млн. лв. (53.7% от планираните за 2009 г.), **текущите нелихвени разходи** – на 10 217.5 млн. лв. (45.0% от

разчета за годината) **и капиталови разходи** (вкл. нетния прираст на държавния резерв) – 1 803.2 млн. лв. (34.6% от планираните за годината). Съпоставено със същия период на миналата година текущите нелихвени разходи нарастват с 20.6%, основно поради по-високите разходи по бюджетите на осигурителните фондове (социално и здравноосигурителни плащания), по републиканския бюджет и др. Капиталовите разходи (вкл. нетния прираст на държавния резерв) бележат ръст от 70.7% спрямо полугодieto на 2008 г., което се дължи на изпреварващото им финансиране за периода и по-високите разходи по републиканския бюджет, бюджетите на общините, по извънбюджетната сметка на Националния фонд и др.

Частта от вноската на Република България за бюджета на ЕС, изплатена към юни 2009 г. от централния бюджет възлиза на **412.5 млн. лв.**, което е в съответствие с регламент 1150/2000 на Съвета на ЕС, в т.ч.:

- ресурс на база брутен национален доход - 217.0 млн. лв.;
- ресурс на база данък върху добавената стойност - 64.5 млн. лв.;
- корекция за Обединеното кралство - 33.7 млн. лв.;
- традиционни собствени ресурси (мита и налози върху захарта) - 60.6 млн. лв.
- участие във финансирането на брутно намаление за Нидерландия и Швеция - 2.7 млн. лв.
- допълнителни плащания - 34.0 млн. лв.

Бюджетните **разходи, разгледани по функционален признак**, отразяват основните направления в политиката по КФП в рамките на бюджетния ресурс за 2009 г.

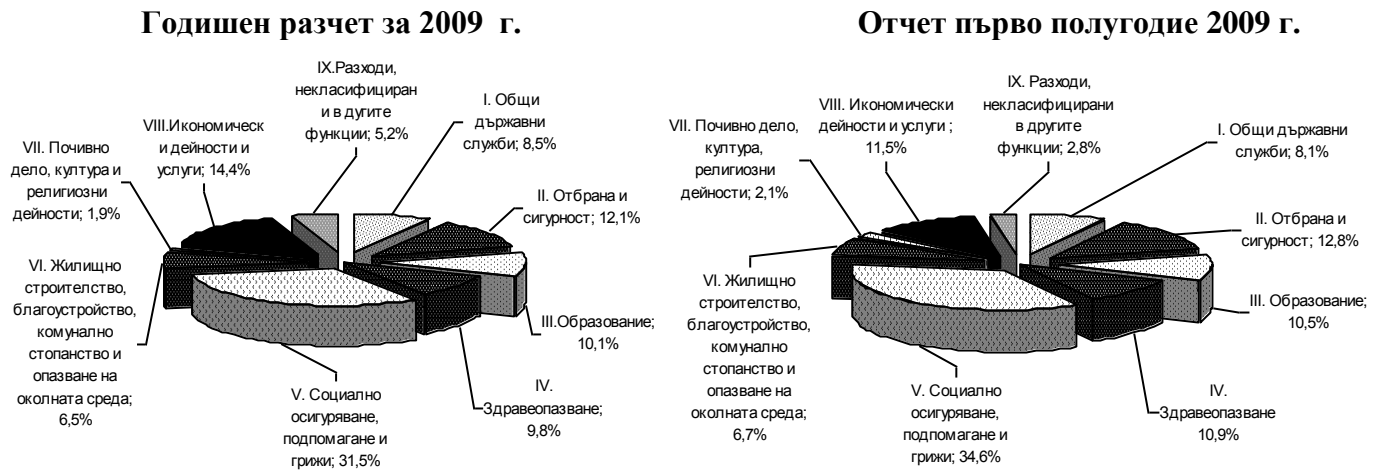
Разходи по консолидираната фискална програма по функции

РАЗХОДИ ПО ФУНКЦИИ	млн. лв.			%	
	ЗДБРБ за 2009 г.	Отчет Н1 2008	Отчет Н1 2009	Отчет Н12009 спрямо отчет Н12008	Изпълнение Н1 2009 спрямо ЗДБРБ за 2009
I. ОБЩИ ДЪРЖАВНИ СЛУЖБИ	2 500.5	750.9	999.5	133.1%	40.0%
II. ОТБРАНА И СИГУРНОСТ	3 568.1	1 254.0	1 586.9	126.5%	44.5%
III. ОБРАЗОВАНИЕ	2 971.6	1 063.7	1 302.7	122.5%	43.8%
IV. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ	2 877.0	1 105.9	1 352.1	122.3%	47.0%
V. СОЦИАЛНО ОСИГ., ПОДПОМАГАНЕ И ГРИЖИ	9 284.6	3 489.2	4 271.5	122.4%	46.0%
VI. ЖИЛИЩНО СТРОИТЕЛСТВО, БЛАГОУСТРОЙСТВО, КОМУНАЛНО СТОП. И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА	1 898.3	462.3	824.4	178.3%	43.4%
VII. ПОЧИВНО ДЕЛО, КУЛТУРА И РЕЛИГИОЗНИ ДЕЙНОСТИ	550.4	234.4	262.7	112.1%	47.7%
VIII. ИКОНОМИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ И УСЛУГИ	4 251.7	1 171.7	1 420.8	121.3%	33.4%
IX. РАЗХОДИ, НЕКЛАСИФИЦИРАНИ В ДР. ФУНКЦИИ *	1 528.0	360.7	342.0	94.8%	22.4%
ОБЩО РАЗХОДИ	29 430.2	9 892.7	12 362.7	125.0%	42.0%

* Във функция IX. Разходи, неклассифицирани в другите функции по разчет е включен и резерва за непредвидени и неотложни разходи, а средствата, изразходвани за сметка на резерва по отчет са отчетени в съответните функции според функционалното предназначение на разхода. Разходите по функции не включват вноската на Република България за общия бюджет на ЕС

Структурата на разходите по консолидираната фискална програма по функции (годишния разчет и отчета за полугодieto на 2009 г.) са представени на следната графика:

Структура на разходите по функции по КФП

Видно от графиката, с най-голям относителен дял в разходите по КФП за 2009 г. са средствата за сферата на социалното осигуряване, подпомагане и грижи. В голяма степен това се предопределя от демографски и икономически фактори, доминиращи пенсионната система в страната. С предвидените разходи за **социално осигуряване, подпомагане и грижи** се изпълняват основните приоритети в социалната сфера, заложи в Бюджет 2009, а именно реализиране на приоритетите в сферата на пенсионното осигуряване и в областта на социално подпомагане и гарантиране на социална защита на уязвимите групи от населението, на активните мерки по заетостта, както и реализирането на редица мерки за социална защита, вкл. реален ръст на пенсиите. Планираните разходи за функцията за годината представляват 31.5% от разходите по КФП (без вноската за ЕС), а изразходваните за полугодieto средства са в размер на 4 271.5 млн. лв. или 46.0% от разчета за годината. Нарастването на разходите за функцията спрямо предходната година (с 22.4% към полугодieto) се дължи на увеличението на пенсиите на три пъти през втората половина на миналата и първата половина на настоящата година: индексирание на всички пенсии през месец юли 2008 г.; преизчисляване през октомври 2008 г. на пенсиите, отпуснати през по-ранен период с осигурителния доход за 2007 г.; и увеличаване тежестта на всяка година осигурителен стаж при изчисляване на пенсиите през месец април 2009 г. и увеличението на максималния размер на пенсиите от 490 лв. на 700 лв. Тъй като разходите за функция социално осигуряване, подпомагане и грижи формират близо една трета от общите разходи по КФП, ръстът във функцията е с най-голяма тежест в отчетения номинален ръст на общите разходи (без вноската за ЕС) спрямо същия период на предходната година.

Разходите за сферата на **здравеопазването** през първото полугодие нарастват с 22.3% спрямо същия период на предходната година. Извършените разходи за полугодieto за функцията са в размер на 1 352.1 млн. лв. и представляват 47.0% от разчета за годината.

Увеличението от началото на годината на размера на здравноосигурителната вноса от 6% на 8% е необходимо да бъде съпроводено от мерки за подобряване на управлението, засилване на контрола и ефективността при управлението на публичните средства за сферата на здравеопазването, както и с оптимизиране и вътрешно реструктуриране на системата. Реформите имат за цел да отговорят на предизвикателството да гарантират равен достъп до медицинско обслужване и по-добро качество на медицинските услуги в доболничната и болничната помощ, при оптимално и икономично разходване на ограничения бюджетен ресурс. Сред приоритетните политики безспорно са програмите и дейностите в сферата на **образованието**, които освен нормалното функциониране на системата, трябва да осигурят ускорено модернизиране и оптимизиране на структурите и методите на обучение в образователната система, с оглед повишаване на качеството на услугите и доближаване до европейските образователни стандарти. Размерът на разходите за функция образование за полугодieto е 1 302.7 млн. лв., което представлява номинално ръст от около 22.5% спрямо същия период на миналата година. Разходите за сферата на образованието за изминалите шест месеца на 2009 г. представляват 43.8% от разчетените за 2009 г. От изключително значение за рационалното, икономичното и ефективното разпределение на ресурсите в приоритетните системи на образованието и здравеопазването е ускоряването на реформата в тези два сектора и оптимизирането на тяхната структура, като усилията са насочени към повишаване на качеството на предоставяните услуги, развитие на човешкия капитал, подобряване на материалната база и т.н.

Планираните разходи за функция **обща държавна служба** са предназначени за осигуряване на ефективно функциониране на изпълнителните и законодателните органи с оглед обезпечаване на изпълнението на техните функции и отговорности. Извършените разходи за тази функция към полугодieto на 2009 г. са в размер на 999.5 млн. лв., което представлява 40.0% от планираните с разчетите за годината. Разходите за **отбрана и сигурност** през 2009 г. са насочени към сферите на отбраната и сигурността на страната, опазване на вътрешния ред, осигуряване на ефективна и добре функционираща съдебната система, изпълнение на отговорностите и дейностите в сферата на гражданската защита, управление и дейности при кризи, стихийни бедствия и аварии и др. Основната част от средствата в тази функция са насочени към изпълнението на приетите Цели на въоръжените сили, постигането на оперативна съвместимост и подготовка на декларираните сили за участие в пълния спектър от операции на Алианса при наложените финансови ограничения. Общият размер на разходите за отбрана и сигурност за полугодieto е 1 586.9 млн. лв., което представлява 44.5% от планираните средства за годината. В рамките на този ресурс са и средствата за изпълнението на националните приоритети в областта на сигурността и вътрешния ред, спазване на основните човешки права и свободи, защита на националната сигурност, разкриване и пресичане на терористични структури и мрежи, борба с опитите за избягване и нарушаване на фискалните и митническите режими, противодействие на прането на пари и незаконната търговия с оръжия, стоки и технологии с възможна двойна употреба, пролиферацията и свързаните с това дейности във финансовата сфера, трансграничната организирана престъпност, рисковата миграция и др. Също така тук се включват и средствата за реализиране на политиките при изграждането на добре функционираща и прозрачна съдебна система, която да гарантира ефективно прилагане на законите, да дава сигурност на гражданите и да защитава спазването на техните права и свободи. Реформата в тази сфера е насочена към постигането на равен достъп до правосъдие и на европейски стандарти в областта на правната помощ, защитата на пострадалите от престъпления, съдебното изпълнение и алтернативното разрешаване на спорове.

Разходите за *икономическите дейности и услуги* отразяват държавната политика по отношение на реалния сектор, политиките в селското и горското стопанство, рибарството и аквакултурите, както и приоритетните политики при реализирането на инфраструктурни проекти в сферата на транспорта, енергийната ефективност, и др. С планираните средства е предвидено изпълнението на програмите по финансиране и субсидиране на отделните подотрасли - транспорт, селско и горско стопанство, минно дело, горива и енергия. В областта на селското стопанство е предвидено финансирането на програми за възпроизводство на гори, програми за ефективно и устойчиво използване на земеделските земи, развитие на националния генофонд, развитие на животновъдството и растениевъдството, подобряване на инфраструктурата, както и за прилагане на Общата селскостопанска политика на ЕС. Размерът на разходите за тази функция за полугодieto е 1 420.8 млн. лв. или 33.4% от разчета за годината.

Разходите за дейностите по *жилищно строителство, благоустройство, комунално стопанство и опазване на околната среда* през първите шест месеца на годината са в размер на 824.4 млн. лв., което представлява 43.4% от разчетените за 2009 г. Основната част от тези средства са насочени към проекти, свързани с околната среда и изпълнението на екологични обекти, голяма част от които по бюджетите на общините. В тази функция се отчитат и разходите, свързани с поддържането на чистотата и благоустрояването, извършвани от фирми или общински предприятия.

Разходите, *некласифицирани в другите функции* обхващат лихвените плащания по обслужване на държавния и общинския дълг. За полугодieto разходите в тази функция са в размер на 342.0 млн. лв. или 22.4% от годишния разчет. При анализа на разходите по функции следва да се има предвид, че резерва за структурни реформи, резерва за предотвратяване, овладяване и преодоляване на последиците от бедствия и резерва за допълнителни фискални мерки са планирани в IX функция „Разходи некласифицирани в другите функции” в разчетите към ЗДБРБ за 2009 г., а по отчет извършените разходи за тяхна сметка се отчитат в съответните функции, съобразно тяхното функционално предназначение.

Към края на първото полугодие на 2009 г. **бюджетното салдо по КФП е положително в размер на 177.9 млн. лв., формирано при дефицит от 35.7 млн. лв. по националния бюджет и превъшение на приходите над разходите по европейските средства в размер на 213.6 млн. лв.**

➤ **Фискалният резерв** към 30.06.2009 г., изчислен по текущи валутни курсове е **8 264.6 млн. лв.** Фискалният резерв като част от международните валутни резерви представлява важен инструмент в подкрепа на макроикономическата стабилност и гарант за устойчивостта на паричния съвет.

1. Изпълнение на приходите по видове по консолидираната фискална програма

Отчетът на приходите по консолидираната фискална програма към полугодieto на 2008 г. и 2009 г. по основни приходни групи е представен в следната таблица:

Приходи по консолидирания държавен бюджет за полугодieto на 2008 г. и 2009 г.

ПОКАЗАТЕЛИ	Отчет Н1 2008	2009 г.		Отчет Н1 2009 спрямо Н1 2008	Изпълнение Н1 2009 спрямо ЗДБРБ 09
		ЗДБРБ за 2009 г.	Отчет Н1 2009		
ОБЩО ПРИХОДИ	14 029.5	32 556.3	12 953.2	92.3%	39.8%
Данъчни приходи	11 156.6	25 728.2	10 122.4	90.7%	39.3%
<i>Преки данъци</i>	2 460.1	4 943.5	2 258.0	91.8%	45.7%
Корпоративни данъци	1 502.0	2 617.0	1 213.8	80.8%	46.4%
- от нефинансови предприятия *	1 388.9	2 416.0	1 113.0	80.1%	46.1%
- финансов сектор	113.1	201.0	100.8	89.1%	50.1%
Данък върху доходите на физическите лица	958.1	2 326.5	1 044.2	109.0%	44.9%
Други данъци**	427.1	986.2	374.8	87.8%	38.0%
<i>Приходи на осигурителни Фондове</i>	2 502.6	6 002.6	2 587.6	103.4%	43.1%
- НОИ, УПФ и ФГВРС	1 986.7	4 338.6	1 859.2	93.6%	42.9%
- НЗОК	515.8	1 664.0	728.4	141.2%	43.8%
<i>Косвени данъци, в т.ч.:</i>	5 766.8	13 795.8	4 901.9	85.0%	35.5%
ДДС	3 876.5	9 320.5	3 051.8	78.7%	32.7%
Акцизи	1 791.0	4 260.3	1 779.8	99.4%	41.8%
Мита и митнически такси	99.3	215.0	70.3	70.8%	32.7%
Неданъчни приходи	1 927.1	3 817.8	2 000.0	103.8%	52.4%
Трансфери от БНБ	250.6	300.0	401.0	160.0%	133.7%
Други	1 676.4	3 517.8	1 599.0	95.4%	45.5%
Помощи	945.8	3 010.3	830.8	87.8%	27.6%

* вкл. данъка върху дивидентите, доходите и ликвидационните дялове

** вкл. постъпленията от налози върху захарта

Общият размер на приходите и помощите по КФП към 30.06.2009 г. е 12 953.2 млн. лв., което представлява 39.8% изпълнение спрямо програмата за годината и 92.3% от постъпленията за същия период на миналата година.

Приходите от данъци по консолидирания бюджет за полугодieto на 2009 г. са в размер на 10 122.4 млн. лв., или 39.3 % от разчетеното по ЗДБРБ за 2009 г. при 50.3% за същия период на 2008 г. Относителният дял на данъчните приходи в общата сума на приходите по консолидираната фискална програма е 78.1%.

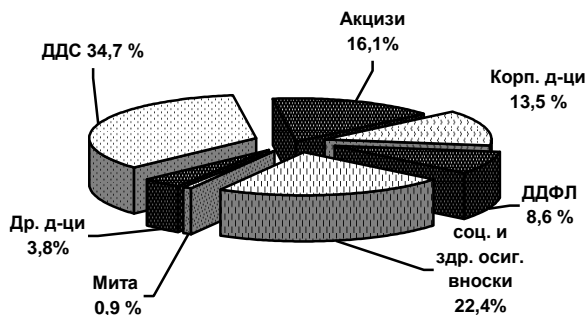
Постъпленията от *косвени данъци* са в размер на 4 901.9 млн. лв., или 35.5% от предвидените в ЗДБРБ за 2009 г. Спрямо полугодieto на предходната година е налице намаление от 15.0%, или в абсолютна сума са събрани 864.9 млн. лв. по-малко.

По видове косвени данъци, спрямо шестмесечието на 2008 г. постъпленията от ДДС са намалели с 824.7 млн. лв. (21.3 %), от мита с 29.0 млн. лв. (29.2%). Постъпилите акцизи за периода са в размер на 1 779.8 млн. лв., като в номинално изражение остават близки до отчетените постъпления за същия период на миналата година. Постъпленията в групата на *преките данъци* за полугодieto са в размер на 2 258.0 млн. лв., което представлява изпълнение от 45.7% на разчета за годината, при 2 460.1 млн. лв. за същия период на 2008 г. Относителният дял на преките данъци в данъчните постъпления за

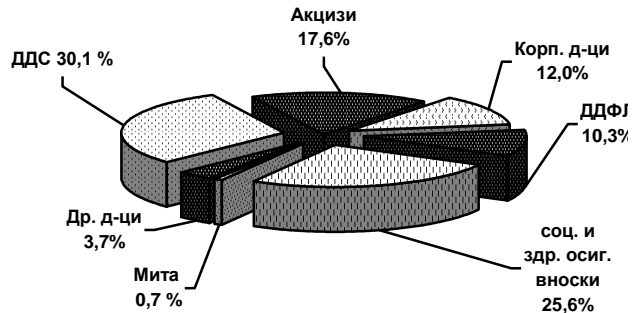
първите шест месеца на 2009 г. е 22.3 % и е близък до този за същия период на миналата година (22.1%). Отчетените **приходи от осигурителни вноски на общественото и здравно осигуряване** към 30.06.2009 г. са в размер на 2 587.6 млн. лв., или 43.1% изпълнение спрямо разчета. **Неданъчните постъпления** по консолидираната фискална програма към края на месец юни т.г. са в размер на 2 000.0 млн. лв., или изпълнение 52.4% спрямо разчета за годината. Спрямо отчетените за същия период на 2008 г. се отбелязва увеличение от 73.0 млн. лв., или ръст от 3.8%.

Структура на данъчните приходи по консолидирания бюджет за полугодieto на 2008 г. и 2009 г.

юни 2008 г.

юни 2009 г.

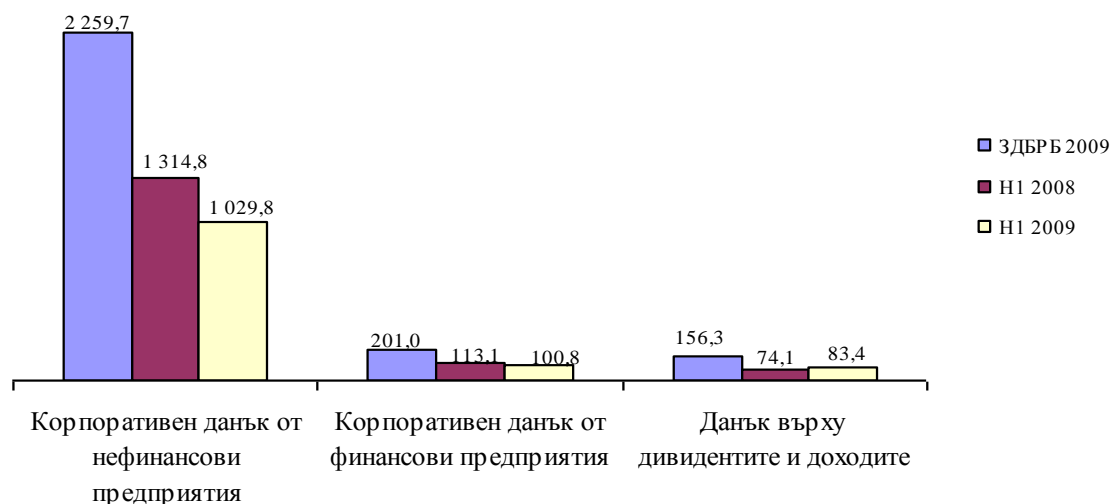
1.1 Преки данъци

1.1.1 Корпоративни данъци

Приходите от корпоративни данъци в консолидирания държавен бюджет (вкл. данък върху дивидента и доходите) към края на месец юни 2009 г. са в размер на 1 213.8 млн. лв., или 46.4% от годишния разчет и заемат 12.0% в общия размер на данъчните приходи. Спрямо полугодieto на 2008 г. се отчита намаление от 19.2%, или са постъпили с 288.2 млн. лв. по-малко.

✓ Корпоративен данък

Приходите от корпоративен данък за периода са в размер на 1 130.4 млн. лв. и представляват 45.9 % от годишния разчет за 2009 г. Относителният дял на корпоративния данък в данъчните постъпления по консолидирания бюджет е 11.2 %. Спрямо юни 2008 г. се отчита намаление от 20.8 %, поради свиване на печалбите на компаниите в резултат на световната финансова и икономическа криза. Приходите от корпоративния данък на нефинансовите предприятия (вкл. юридически лица с нестопанска цел) към 30.06.2009 г. са в размер на 1 029.6 млн. лв., което представлява 45.6 % от предвидените в ЗДБРБ за 2009 г. Постъпленията от корпоративен данък на финансови институции (включително застрахователни компании) към края на юни възлизат на 100.8 млн. лв., или 50.2 % от разчета за годината.

✓ **Данък върху дивидентите и ликвидационните дялове на местни и чуждестранни юридически лица (ЧЮЛ) и данък върху доходите на ЧЮЛ**

Постъпленията от тези данъци за полугодieto на 2009 г. са в размер на 83.4 млн. лв., или 53.4 % от разчета за годината. Съпоставени със същия период на 2008 г. са постъпили с 9.3 млн. лв. повече.

1.1.2 Данък върху доходите на физическите лица

Приходите от данък върху доходите на физически лица са в размер на 1 044.2 млн. лв., или 44.9 % от от годишния разчет и формират 10.3 % относителен дял в общия размер на данъчните приходи.

По трудови правоотношения приходите от данъка за полугодieto са 803.4 млн. лв. при 683.5 млн. лв. за същия период на миналата година. Постъпленията за периода представляват 43.4 % от разчета за годината. Факторите, оказали влияние върху изпълнението на данъка са следните:

- ръст на средната работна заплата спрямо първото полугодие на 2008 г. - данните за периода показват, че средната работна заплата за страната продължава да расте, макар и със значително по-ниски темпове спрямо миналата година;

- слаб ръст на безработицата - по данни на Агенцията по заетостта, безработицата през първите шест месеца е 6.91% при 6.68% за първото полугодие на 2008 г. На годишна база коефициентът на безработица се е увеличил с 0.23 процентни пункта или с 8 566 души.

По извънтрудови правоотношения (свободни професии, граждански договори и др.) приходите от данъка към 30.06.2009 г. са 176.9 млн. лв., което представлява 51.2% от годишния разчет.

По патентите – приходите от патентния данък по консолидирания бюджет за периода са 12.7 млн. лв., или 31.6 % от разчетите за годината. С нормативните промени от 2008 г. този данък от републикански става местен и постъпва в общинските бюджети. За същия период на миналата година са били внесени 18.2 млн. лв.

Окончателен данък на местните и чуждестранни физически лица, данък върху доходите на чуждестранните физически лица и данък върху дивидентите и ликвидационните дялове на местни и чуждестранни физически лица - постъпленията

от тези данъци към юни 2009 г. са в размер на 51.2 млн. лв. при 39.9 млн. лв. за същия период на 2008 г.

1.1.3 Други данъци

Приходите от други данъци по консолидирания бюджет включват основно алтернативните данъци по ЗКПО и имуществени данъци по Закона за местните данъци и такси. Постъпилите приходи в тази група към 30.06.2009 г. са в размер на 374.8 млн. лв., или 38.0 % от разчета за годината и представляват 87.8 % от постъпленията за шестмесечието на 2008 г.

✓ Други данъци по Закона за корпоративното подоходно облагане

Постъпленията от други данъци по ЗКПО по консолидирания бюджет към 30.06.2009 г. са в размер на 85.7 млн. лв., или 40.1 % от годишния разчет. Основната част от приходите са формирани от данък върху залози за хазартни игри (61.0%), данък върху представителни разходи и данък върху социалните разходи, предоставяни в натура.

✓ Имуществени данъци по Закона за местните данъци и такси

Имуствените данъци включват данък върху недвижимите имоти, данък върху превозните средства, данък върху придобиването на имущество по дарения и възмезден начин и данък върху наследствата, които постъпват по бюджетите на общините. Постъпленията в тази група към 30.06.2009 г. възлизат на 284.7 млн. лв., което представлява 37.2% от годишния разчет, или 38.1 млн. лв. (11.8%) по-малко от тези за същия период на предходната година. В структурно отношение най-голям дял (36.5 %) заемат постъпленията от данък върху недвижимите имоти, а най-малък (0.03% - поради изключително ограничения си обхват) - данък върху наследствата.

✓ Постъпления от налози върху захарта

След присъединяването на България към ЕС върху произведените захар и изоглюкоза се начислява налог, който е своеобразен данък за производителите на тези продукти. Постъпленията от този налог за полугодieto възлизат на 1.0 млн. лв.

1.2 Приходи от социално и здравноосигурителни вноски

Общата сума на приходите от социално и здравно-осигурителни вноски към края на месец юни 2009 г. е в размер на 2 587.6 млн. лв., което представлява 43.1% изпълнение на програмата. Спрямо първото полугодие на 2008 г. постъпленията са се повишили с 85.0 млн. лв., или 3.4%.

Осигурителните вноски по бюджета на НОИ (вкл. Фонда за гарантиране на вземанията на работници и служители при несъстоятелност на работодателя) и Учителския пенсионен фонд са в размер на 1 859.2 млн. лв. и представляват 42.9% от предвиденото в ЗБДОО за 2009 г. Факторите, оказващи влияние върху изпълнението на приходите от осигурителни вноски през 2009 г. са свързани с промяната в минималните осигурителни прагове по икономически дейности и основни квалификационни групи и професии, нарастването на минималната работна заплата за страната от 220 на 240 лв., повишаването на минималния осигурителен доход за самоосигуряващи се от 240 на 260 лв., намаляване на разходите за труд на работодателите, поради намаляване на осигурителната вноска за фонд „Пенсии” за тяхна сметка, намаляване на броя на

осигурените лица спрямо планираните и намаляване на средномесечния осигурителен доход за 2009 г.

Здравно-осигурителните вноски по бюджета на Националната здравноосигурителна каса са в размер на 728.4 млн. лв., или 43.8 % от предвидените за годината.

1.3 Косвени данъци

1.3.1 Данък върху добавената стойност

С най-голям относителен дял в данъчните приходи по консолидирания бюджет е **данъкът върху добавената стойност** – 30.1 %, като отчетените постъпления са в размер на 3 051.8 млн. лв., или 32.7 % от годишния разчет. Съпоставени с постъпленията за същия период на миналата година през отчетния период са постъпили с 824.7 млн. лв. по-малко, което основно е резултат на драстичното свиване на обема на вноса в страната (с около 35% по-малко от 2008 г.) и съответно на по-ниските постъпления от ДДС от внос.

Нетният размер на постъпилите приходи от *ДДС от внос* към края на месец юни е 1 138.1 млн. лв., което представлява 22.7% от заложените в разчетите за годината. Забавянето при постъпленията от данъка е в следствие на по-ниските цени на горивата и суровините на международните пазари и значителното свиване на вноса на суровини и материали за преработвателната промишленост спрямо същия период на миналата година.

Постъпленията от *ДДС при сделки в страната и ВОП* възлизат на 1 913.8 млн. лв., или 44.5 % от годишния разчет. Спрямо полугодieto на 2008 г. са постъпили със 75.0 млн. лв. повече.

1.3.2 Акцизи

Приходите от акцизи за полугодieto на 2009 г. са в размер на 1 779.8 млн. лв., или 41.8 % от предвидените със ЗДБРБ за 2009 г. и заемат 17.6 % относителен дял в общия размер на данъчните приходи. В съответствие с договорения с ЕК график за промените в нивото на акцизните ставки от началото на 2009 г. са увеличени ставките на керосина, въглищата, кокса, електроенергията и цигарите.

Постъпленията от акцизи към края на месец юни са формирани от следните основни стокови групи: горива (48.3 %), тютюневи изделия (45.7 %), алкохолни напитки и пиво (4.2%) и други акцизни стоки – електрическа енергия, въглища и кокс, автомобили над 120 KW и др. (1.8 %).

1.3.3 Мита

Постъпленията от **мита** към 30.06.2009 г. възлизат на 70.3 млн. лв., или 32.7 % от планираните в ЗДБРБ за 2009 г., като заемат 0.7 % относителен дял в общия размер на данъчните приходи. В стоковата структура на приходите от мита за периода януари-юни 2009 г. четири основни групи – захар, автомобили, машини и апарати и електрически машини и апарати - имат дял от 44.3 %. Водещи са постъпленията по глава 17 от Митническата тарифа ”Захар и захарни изделия”, които възлизат на 12.7 млн. лв. и имат относителен дял от 18.8 %, като сравнено със същия период на миналата година, има намаление от 2.1 млн. лв. На второ място са приходите по глава 87 ”Автомобилни превозни средства”, които възлизат на 8.9 млн. лв. и имат относителен дял от 13.1%. Следващата стокова група, която дава 6.4 % от всички мита, е глава 84 - “Машини и апарати” с 4.3 млн. лв. и намаление от 26.3 % спрямо полугодieto на 2008 г. Митата, събрани от внос на стоки с произход от Китай възлизат

на 20.4 млн. лв., формират 30.2 % от общия обем на митата за периода януари-юни 2009 г. Следват ги приходите от мита върху стоки с произход Бразилия (12.5 млн. лв.) – 18.4 % от общо постъпилите, Япония (4.2 млн. лв. и 6.2% относителен дял), САЩ (3.7 млн. лв. и 5.5% относителен дял) и други.

1.4 Неданъчни приходи

Постъпленията от **неданъчни приходи** по КФП към края на месец юни 2009 г. са в размер на 2 000.0 млн. лв., или 52.4% от годишния разчет. Сравнени с приходите за същия период на 2008 г. се отбелязва ръст от 3.8 %, или са постъпили 73.0 млн. лв. повече. В структурно отношение тази група от бюджетните приходи включва приходи и доходи от общинска и държавна собственост (44.9 %), държавни, общински и съдебни такси (41.8 %), постъпления от продажба на нефинансови активи (5.8 %), глоби, санкции и наказателни лихви (3.5 %), приходи от концесии (2.3 %) и др.

Отчетените неданъчни приходи по републиканския бюджет през първото полугодие на 2009 г. са в размер на 1 250.4 млн. лв., или 65.8 % от годишния разчет. От тях 682.6 млн. лв. са по бюджетите на министерствата и ведомствата (58.4 % от разчета по ЗДБРБ за 2009 г.). Спрямо юни 2008 г. се отчита ръст от 6.9%, или 80.2 млн. лв. През отчетния период по централния бюджет постъпи годишната вноска от превишението на приходите над разходите на БНБ за 2008 г. в размер на 401.0 млн. лв., което е със 101.0 млн. лв. повече от предвиденото със ЗДБРБ за 2009 г. Ръстът спрямо предходната година при неданъчните постъпления се дължи главно на по-високия размер на вноската през настоящата година.

Постъпилите неданъчни приходи по бюджета на съдебната власт (основно от съдебни такси) за полугодие са в размер на 51.9 млн. лв., в т.ч. от съдебни такси са постъпили 42.6 млн. лв. В рамките на шестмесечието приходите от съдебни такси са 53.1% от разчетените за годината.

Неданъчните приходи по общинските бюджети са в размер на 492.8 млн. лв., което представлява 34.7% от разчета за годината. Изпълнението на приходите от такси е 48.5% от заложеното за годината, приходите и доходите от собственост представляват 40.1 % от годишните разчети.

1.5 Помощи, дарения и други безвъзмездно получени суми

Постъпилите **помощи** (основно аванси от Структурните и Кохезионния фондове на ЕС, от пред-присъединителните инструменти, както и аванси от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони, управляван от Разплащателната агенция към ДФ "Земеделие") за полугодие на 2009 г. са в размер на 830.8 млн. лв. (27.6% от планираните). От тях 699.2 млн. лв. са постъпленията от европейските фондове и предприсъединителни инструменти отчетени от Националния фонд към Министерството на финансите и Разплащателната агенция към ДФ „Земеделие”, а 131.6 млн. лв. са помощите отчетени по т.нар. националния бюджет (вкл. средства за подпомагане изпълнението на Шенгенското споразумение и за подобряване/улесняване бюджетните парични потоци).

2. Изпълнение на разходите по икономически елементи.

Предизвикателството при планирането и разпределението на бюджетните разходи традиционно е свързано с осъществяване на рационален избор в условията на фискалната рамка на консолидираната фискална програма, което предполага ефективно и оптимално използване на ограничените ресурси за различни и често еднакво желани цели. Влошената макроикономическа среда наложи активирането на предвидените в ЗДБРБ за 2009 г. буфери (очакван фискален ефект за годината в размер на около 3.9 млрд. лв.), като сериозното изоставане в приходната част на Бюджет 2009 изисква прилагането на рестриктивна политика по отношение на публичните разходи до края на годината. В тази връзка в началото на месец август Министерският съвет прие Постановление за допълнителни мерки за ограничаване на нелихвените разходи по републиканския бюджет за 2009 г., като предвид изчерпването на възможностите за осигуряване на понататъшни компенсирани мерки в разходите до края на годината ще се търсят възможности и се предприеха мерки за повишаване на събираемостта на приходите и борба със сивата икономика.

Отчетът на разходите на консолидирано ниво по икономически елементи за първото полугодие на текущата година, съпоставен с програмата за годината и отчета за същия период на предходната година е представен в следната таблица:

Разходи по консолидирания държавен бюджет за полугодieto на 2009 г.

ПОКАЗАТЕЛ	млн. лв.		2009		Отчет Н1 2009 спрямо отчет Н1 2008	Изпълнение Н1 2009 спрямо ЗДБРБ 2009
	2008		ЗДБРБ	ОТЧЕТ Н1		
ОБЩО РАЗХОДИ И ВНОСКА ЗА ОБЩИЯ БЮДЖЕТ НА ЕС	10 251.9	30 362.0	12 775.3		124.6%	42.1%
Общо нелихвени разходи	9 532.1	27 902.2	12 020.7		126.1%	43.1%
<i>Текущи нелихвени разходи</i>	8 475.6	22 692.4	10 217.5		120.6%	45.0%
Заплати и възнаграждения за персонал	1 650.6	4 285.4	1 946.8		117.9%	45.4%
Осигурителни вноски	463.9	1 102.3	508.1		109.5%	46.1%
Стипендии	27.3	63.7	43.1		157.9%	67.7%
Издръжка *	1 935.2	5 222.6	2 262.0		116.9%	43.3%
Субсидии	498.2	1 816.1	740.1		148.6%	40.8%
Социално осиг. и грижи	3 900.4	10 202.2	4 717.3		120.9%	46.2%
Пенсии	2 485.8	6 530.5	3 039.7		122.3%	46.5%
Помощи и обезщетения	699.1	1 895.3	852.8		122.0%	45.0%
Здравноосиг. плащания на НЗОК	715.4	1 776.4	824.8		115.3%	46.4%
<i>Капиталови р-ди и прираст на държ. резерв</i>	1 056.5	5 209.8	1 803.2		170.7%	34.6%
Резерв за неотложни и непредвидени разходи		891.3				
Лихвени разходи	360.6	636.7	342.0		94.8%	53.7%
Вноска за бюджета на ЕС	359.2	931.8	412.5		114.8%	44.3%

* вкл. разходите за други възнаграждения и плащания за персонала и разходите за членски внос и участия в нетърговски организации и дейности

2.1 Текущи нелихвени разходи

2.1.1 Заплати и възнаграждения за персонала

Разходите за заплати и възнаграждения на персонала нает по трудови и служебни правоотношения на консолидирано ниво за полугодieto на 2009 г. са в размер на 1 946.8 млн. лв., което представлява 45.4% от разчетените за годината или бележат ръст от 17.9% спрямо първото шестмесечие на 2008 г. Средната работна заплата в общественния сектор достигна 705 лв. през второто тримесечие на 2008 г. по данни на

НСИ от изследването „Наетите лица, отработеното време, средствата за работна заплата и други разходи за труд”, което представлява средно нарастване с 16.9% спрямо същия период на 2008 г. Нарастването на средната работна заплата в бюджетния сектор се дължи преди всичко на по-ниската база през първото полугодие на 2008 г., тъй като индексиранието на заплатите в бюджетния сектор за 2008 г. стана на 01 юли. Отчитайки неблагоприятното развитие на икономическата ситуация от началото на годината до края на 2009 г. не се предвижда да бъде реализирано предвиденото в разчетите към ЗДБРБ за 2009 г. ново индексиранието на заплатите в бюджетния сектор. Запазването на размера на заплатите в бюджетния сектор е част от мерките, насочени към компенсиране на изоставането в приходите и осигуряването на стабилна фискална позиция.

В структурно отношение с най-голям относителен дял в разходите по КФП са разходите за заплати по републиканския бюджет и по бюджетите на общините, което е свързано с обхвата и спецификата на делегираните им функции.

2.1.2 Осигурителни вноски

Разходите за пенсионни и здравноосигурителни вноски на заетите в бюджетния сектор за отчетния период са в размер на 508.1 млн. лв., което представлява 46.1% от разчетените средства за годината. Разходите за осигурителни вноски са пряко свързани с размера на разходите за заплати и възнаграждения за персонала, което обуславя и тяхното нарастване с 9.5% спрямо първото полугодие на 2008 г. Следва да се има предвид, че ръстът бе отчетен при промяна в размерите на осигурителните вноски от 01.01.2009 г., което доведе до нетното им намаление с 2.4 процентни пункта (увеличението на здравно-осигурителната вноска от 6% на 8% бе компенсирано с намаление на вноската за фонд „Пенсии” с 4 процентни пункта и вноската за фонда „Гарантирани вземания на работниците и служителите” с 0.4 процентни пункта).

2.1.3 Издръжка

Разходите за издръжка на консолидирания държавен бюджет за полугодията на 2009 г. са в размер на 2 262.0 млн. лв., което представлява 43.3% от заложените за годината. В разходите за издръжка се включват текущата издръжка и разходите за членски внос и участие в организации с нестопанска цел. Разходите за текуща издръжка обхващат разходите за други възнаграждения и плащания за персонал, храна, медикаменти, научно изследователски разходи и книги, горива и енергия, външни услуги, текущ ремонт и други разходи.

Разгледани по съставни бюджети основната част от разходите за издръжка за изминалите шест месеца на 2009 г. са по републиканския бюджет, бюджетите на общините, бюджетите на ДВУ и др.

2.1.4 Субсидии

Общата сума на средствата, предоставени за субсидии за системата на здравеопазването и за предприятията от реалния сектор (вкл. организациите с нестопанска цел) на консолидирана база през полугодията на 2009 г. е 740.1 млн. лв., което представлява 40.8% от планираните 1 816.1 млн. лв. субсидии за годината.

✓ Субсидии за реалния сектор и организациите с нестопанска цел

Държавното финансово подпомагане на нефинансовите предприятия през 2009 г. отразява взаимоотношенията с реалния сектор. Субсидират се и мероприятия по

биологическата рекултивация, саниране на околната среда и др. Чрез държавното финансово подпомагане се осъществяват и елементи от социалната правителствена програма, свързани с организирането и предоставянето на задължителни услуги от обществен интерес. Възлагането им от страна на държавата съответства напълно на концепцията за услугите от обществен интерес, както и на политиката в тази област на страните от ЕС и Регламентите на ЕС, в основата на които е поставен интереса на гражданите, техните потребности и покупателната им способност, което макар и непряко, влияе положително върху жизнения стандарт.

Основните приоритетни направления, за които се насочват субсидиите за нефинансови предприятия са стопански субекти от секторите транспорт, съобщения, земеделие и др. От утвърдените със ЗДБРБ за 2009 г. 1 336.7 млн. лв. субсидии за нефинансови предприятия през първите шест месеца на 2009 г. са предоставени общо **670.8 млн. лв.**, което представлява **50.2 %** от разчета за годината.

• Транспорт и съобщения

Субектите от отраслите транспорт и съобщения са ангажирани в предоставянето на задължителни услуги от обществен интерес, възложени им от държавата с договор при определени параметри, показатели и условия. Средствата в сектора са предназначени за търговски дружества от различните видове транспорт – железопътни пътнически превози, автомобилни превози (вътрешно-градски превози и превози в слабо населени планински и гранични райони), както и за текущо поддържане и експлоатация на железопътната инфраструктура. За субсидиране на пътнически железопътни превози са предвидени 180 млн. лв. от общия размер на средствата за сектора. За първото полугодие на тази година на „БДЖ” АД са предоставени 104.3 млн. лв., като за същия период на миналата година на дружеството са били предоставени 80.0 млн. лв. Със ЗДБРБ за 2009 г. за НК „ЖИ” са предвидени средства под формата на субсидии, предназначени за текущо поддържане и експлоатация на железопътната инфраструктура в размер на 90 млн. лв. За първото полугодие на текущата година са преведени 53.6 млн. лв., или 59.5 % от годишния размер. Следва да се отбележи, че предоставянето на субсидиите за железопътния транспорт е в съответствие с графици, които са неразделна част от договорите с държавата, като за тези графици е приложено ограничението по чл.17 от ЗДБРБ за 2009 г.

За субсидиране на вътрешноградски и междуселищни превози в страната и в Столичната община в ЗДБРБ за 2009 г. са планирани 25.0 млн. лв., като за отчетния период са предоставени чрез трансфери по съответните общински бюджети 10.5 млн. лв., в т.ч. за Столична община – 3.9 млн. лв.

• Земеделие

В план-сметката на ДФ „Земеделие” за 2009 г. са предвидени 976.6 млн. лв. за субсидиране на селскостопанските производители и селските райони, като по-голямата част от тези средства са от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и Европейския фонд за рибарство (ЕФР). От тях към 30.06.2009 г. са изплатени 212.2 млн. лв. Националните средства за субсидии за селското стопанство са предназначени основно за секторите зърнопроизводство, млекопроизводство, животновъдство, оризопроизводство, зеленчукопроизводство и др., както и за съфинансиране на програмите по ЕЗФРСР и ЕФР.

За изплащане на премиите на тютюнопроизводителите от фонд „Тютюн” към МЗХ, през първото полугодие на 2009 г. са предоставени 108.6 млн. лв., в съответствие със

Закона за тютюна и тютюневите изделия и графика им за изплащане. Общият размер на предвидените средства за субсидиране на тютюнопроизводителите за годината е 110 млн. лв.

- ***Програми за заетост***

Предоставяните субсидии на нефинансови предприятия по програмите за заетост за 2009 г. от МТСП са насочени към осигуряване на трайна заетост и стимулиране разкриването на нови работни места в реалния сектор.

- ✓ **Субсидии за системата на здравеопазването**

Министерство на здравеопазването субсидира лечебните заведения за болнична помощ с държавно и общинско участие въз основа на договор, но само за дейностите, които са определени като държавна отговорност по критерии и ред, определени от министъра на здравеопазването в съответствие с чл.82 от Закона за здравето. Чрез системата на МЗ се финансират основни системи на общественото здравеопазване – спешната помощ, регионалните инспекции за контрол и опазване на общественото здраве, центровете по трансфузионна хематология и др.

Общият размер на предвидените в разчетите за годината средства за субсидии за системата на здравеопазването е 231.4 млн. лв., от които по републиканския бюджет 141.6 млн. лв. и по общинските бюджети 89.8 млн. лв. От тях за първото полугодие са усвоени средства в размер на 105.9 млн. лв.

2.1.5 Социално осигуряване и грижи

Общата сума на социално и здравноосигурителните разходи на консолидирана база за първото полугодие на 2009 г. е 4 717.3 млн. лв., което представлява 46.2 % от разчета за годината. Тук се включват разходите за: пенсии, социални помощи и обезщетения и здравноосигурителни плащания. В структурно отношение социалните разходи са с най-висок относителен дял (36.9%) в общите разходи по КФП (вкл. вноската за общия бюджет на ЕС), което се обуславя от тяхната приоритетност и провежданата социална политика в условията на неблагоприятна демографска среда.

- ✓ ***Разходи за пенсии***

Разходите за пенсии за отчетния период са в размер на 3 039.7 млн. лв., което представлява 46.5% от разчета за годината. В тази сума са включени разходите за пенсии от ДОО и УПФ, включително добавките към пенсиите на участниците във войните, както и пенсиите по международни спогодби. Спрямо полугодията на 2008 г. разходите за пенсии са нараснали с 22.3%. Това нарастване е свързано с базата при съпоставката със същия период на миналата година, която е променена значително поради извършеното неколккратно увеличение на пенсиите след 30.06.2008 г. Повисоките разходи за пенсии през полугодията на 2009 г. се дължат на индексация с 10.35% от 01.07.2008 г. на всички пенсии, на последвалото преизчисляване на пенсиите, отпуснати преди 2000 г. на база средния осигурителен доход за 2007 г. през октомври 2008 г., както и на първите две стъпки от индексирването на пенсиите през настоящата година: от 01 януари бяха увеличени с 10% минималните пенсии за осигурителен стаж и възраст, както и социална пенсия за старост и минималните размери на останалите видове пенсии за трудова дейност, които са обвързани с новия минимален размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст; от 01 април –

преизчисляване на пенсиите, чрез увеличаване на тежестта на всяка година осигурителен стаж от 1.0 на 1.1 на сто в пенсионната формула. Също така максималния размер на пенсиите бе увеличен от 490 лв. на 700 лв. от 01 април. Увеличенията на пенсиите през втората половина на миналата година увеличават базата при изплащането на пенсиите през 2009 г., което се допълва и от двукратното увеличение през настоящата година. Ето защо когато съпоставяме разходите за пенсии към полугодieto на 2009 г. и 2008 г. базата за миналата година е значително по-ниска.

✓ *Помощи и обезщетения*

Извършените разходи за обезщетения и помощи на консолидирана основа през отчетния период са в размер на 852.8 млн. лв., което представлява 45.0 % от заложеното в разчетите за годината. Разходите са свързани с изплатените обезщетения и помощи на основание на Кодекса за социално осигуряване (КСО), Закона за социално подпомагане, Закона за интеграция на хората с увреждания, Закона за семейни помощи за деца, Закона за Министерството на вътрешните работи и Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България. В структурно отношение това са разходи, които се извършват по републиканския бюджет (главно МТСП) и по бюджета на ДОО.

Само за социални помощи и обезщетения по КСО са изразходвани 469.2 млн. лв. (55.1% изпълнение на предвидените в ЗБДОО за 2009 г.). В разходите по КСО са включени разходите за обезщетения при временна неработоспособност; разходите за бременност, раждане и отглеждане на малко дете, разходите за обезщетения при безработица и др. Най-голям относителен дял в разходите за обезщетенията при временна неработоспособност за полугодieto заемат обезщетенията поради общо заболяване – 136.6 млн. лв.; веднага след тях се нареждат обезщетенията за бременност и раждане – 130.1 млн. лв., обезщетения за безработни – 98.8 млн. лв., а паричните обезщетения за отглеждане на малко дете до две годишна възраст са в размер на 65.2 млн. лв.

✓ *Здравноосигурителни плащания*

Общият размер на здравноосигурителните плащания за първите шест месеца на 2009 г. е 824.8 млн. лв. или 46.4% от предвидените за 2009 г. здравноосигурителни плащания в размер на 1 776.4 млн. лв. В отделните направления на здравноосигурителните плащания изпълнението на бюджета в рамките на разглеждания период е следното:

- **Първична извънболнична медицинска помощ** - през разглеждания период са изплатени **62.6 млн. лв.**
- **Специализирана извънболнична медицинска помощ** – усвоени са **69.4 млн. лв.**
- **Дентална помощ** – усвоени са **45.2 млн.лв.**
- **Медико-диагностична дейност** – изплатените средства за периода за този вид дейност са в размер на **30.8 млн. лв.**
- **Лекарства за домашно лечение и медицински изделия** – сумата, изплатена за лекарствени средства за домашно лечение е в размер на **165.9 млн. лв.**
- **Болнична помощ** - изплатени са общо **467.3 млн. лв.** за периода до 30 юни 2009 г., (вкл, преведените **22.3 млн.лв. трансфери по договори за извършване на медицински услуги за болнична помощ към бюджетни предприятия, в структурата на които има болници по чл.5 от Закона за лечебните заведения**);
- **Други здравноосигурителни плащания** – **5.9 млн.лв.**, от които медицинска помощ, оказана в съответствие с правилата за координация на системите за социална сигурност – **0.3 млн.лв.** и разходи по чл.37, ал.5 от ЗЗО – **5.5 млн.лв.**

2.2 Капиталови разходи

Един от основните акценти на разходните политики и приоритет в антикризисната програма за годината са публичните инвестиции. Това е причината за планирания значителен ръст на инвестиционните разходи спрямо предходните години, и съответно относително увеличение на дела на капиталовите разходи в общите разходи за сметка на дела на текущите нелихвени разходи. Тази тенденция е характерна за последните години и представлява важна предпоставка за подобряване и развитие на базисната инфраструктура и балансирано регионално развитие. Важен приоритет при реализирането на националната инвестиционна политика е комбинирането на традиционните източници на финансиране със средствата по Оперативните програми и предприемаческите инструменти на ЕС, както и по-ефективно използване на възможностите на публично-частното партньорство. Капиталовите разходи (вкл. нетния прираст на държавния резерв) за първото полугодие възлизат на 1 803.2 млн. лв. са нараснали със 70.7% спрямо същия период на 2008 г. Изпълнението на разчетите към ЗДБРБ за 2009 г. за полугодията на годината при капиталовите разходи е 34.6%. За разлика от други години, когато усвояването на капиталовите разходи през първите шест месеца на годината е доста слабо през настоящата година се наблюдава изместване на голяма част от инвестиционните разходи за първото полугодие на годината (вкл. и за сметка на изпреварващо финансиране), което е и причината за високия ръст на капиталовите разходи спрямо предходната година – със 70.7 на сто. Източниците за финансиране за периода, са както национално финансиране, така и външни безвъзмездни помощи от фондовете на ЕС и държавни инвестиционни заеми.

В обхвата на КФП с най-голям относителен дял в инвестиционните разходи са капиталовите разходи по републиканския бюджет – 44.7%, по бюджетите на общините (вкл. ИБСФ на общините) – 36.1%, по бюджета на Националния фонд - 13.1% и др.

Общата сума на извършените капиталови разходи по републиканския бюджет за полугодията на 2009 г. е 805.8 млн. лв., което представлява изпълнение от 30.4 % на предвидените в ЗДБРБ за 2009 г.⁴. Капиталовите разходи по републиканския бюджет (вкл. нетния прираст на държавния резерв) нарастват със 75.3% спрямо същия период на предходната година. Основната част от тези разходи са по бюджетите на министерствата и ведомствата (718.9 млн. лв.), а капиталовите разходи и трансфери предоставени от централния бюджет за реалния сектор са насочени главно към изграждане на железопътната инфраструктура (НК „ЖИ“), пристанищна инфраструктурата (ДП „Пристанищна инфраструктура“) и др. През първото полугодие на 2009 г. при спазване на разпоредбите на чл.17 от ЗДБРБ за 2009 г. усвоените средства за изграждане на железопътна инфраструктура са в размер на 59.4 млн. лв., а тези за пристанищна инфраструктура – 3.3 млн. лв.

През 2009 г. продължи изпълнението на *Програмите за отстраняване на минали екологични щети на приватизираните предприятия, причинени от минали действия или бездействия, до момента на приватизацията*. Финансирането от бюджета на тези програми е на основание § 9 от ПЗР на Закона за опазване на околната среда, според който отговорността за нанесените щети върху околната среда, настъпили от минали действия или бездействия носи държавата, при условия и по ред, определени с акт на Министерския съвет. Оценката на щетите до момента на приватизацията е извършена в съответствие с Методика, утвърдена от министъра на околната среда и водите. Независимо че §9 от ПЗР на Закона за опазване на околната среда, който касае задълженията на държавата за финансово осигуряване на екологични

⁴ За целите на анализа в разчета за 2009 г. прираста на държавния резерв (нето) е отнесен в позицията „Капиталови разходи“.

програми, отпадна при направените промени в Закона, изпълнението на програмите, по които има сключени договори /Изпълнителни споразумения/ ще продължи по стария ред до приключването им. През 2009 г. се изпълняват обекти по Програми за отстраняване на минали екологични щети на приватизирани предприятия, въз основа на сключени изпълнителни споразумения с купувачите им или с други изпълнители, избрани съобразно изискванията на Закона за обществените поръчки. Изпълнението на Програмите през годината се осъществява в съответствие с утвърдените проекти и сроковете, установени с календарните графици за строителство. Предвидените средства за тази цел са в размер на 21.0 млн. лв. През първото полугодие на текущата година са преведени средства за отстраняване на минали екологични щети в размер на 7.8 млн. лв., което представлява 37.2 % от годишния размер.

Капиталовите разходи по бюджетите на общините са в размер на 543.9 млн. лв., като и те бележат значителен ръст (66.7%) спрямо предходната година. В рамките на целевата субсидия за капиталови разходи от централния бюджет на общините е осигурено продължаване строителството на екологични обекти с висока регионална и национална значимост (пречиствателни станции за отпадни води, депа за твърди битови отпадъци и др.). Освен това с ПМС №72/2009 г. Министерския съвет предостави допълнителна субсидия за капиталови разходи на общините в размер на 155 млн. лв.

2.3 Лихвени разходи

Лихвените плащания на консолидирана база за полугодieto на 2009 г. са в размер на 342.0 млн. лв., което представлява 53.7% от предвидените в ЗДБРБ за 2009 г. Размерът на лихвените разходи през годината зависи в голяма степен от календара на лихвените плащания по външни заеми (поради големия относителен дял на разходите за външни лихви в лихвените разходи на консолидирано ниво), за който е характерно концентриране на плащанията на лихви по външни заеми основно в м. януари и юли.

Разгледани по бюджетни системи лихвени разходи се извършват основно по републиканския бюджет (333.1 млн. лв.) и по общинските бюджети (8.4 млн. лв.). Размерът на разходите за лихви по външни заеми за полугодieto е 253.5 млн. лв., а на вътрешните лихви – 88.5 млн. лв. Изпълнението им спрямо разчетите за годината е съответно 53.0% и 55.9%.

2.4 Вноска на България в бюджета на Европейския съюз

След присъединяването към ЕС през 2007 г. в съответствие с Регламент № 1150/2000, изменен с Регламент № 2028/2004, Република България започна да превежда регулярно националната си вноска в общия бюджет на ЕС. Този регламент урежда изпълнението на Решение №597/2000 за системата за собствените средства на Общностите. Регламентът разписва детайлно разпоредбите на системата на собствените ресурси, посочени в член 2 от Решение №597/2000 и определя условията, при които държавите-членки предоставят на разположение на Комисията собствените ресурси, представляващи основен компонент на приходната част на бюджета на ЕС. На 1 март 2009 г. влезе в сила Решение на Съвета от 07.06.2007 г., относно системата на собствените ресурси на Европейските общности (2007/436/ЕО, Евратом), с което бе премахнато разграничението между митата за промишлени и селскостопански стоки, с което традиционните собствени ресурси на общността вече се състоят от два компонента – митни сборове и такси върху производството на захар и изоглюкоза.

С направените промени вноската за общия бюджет на ЕС се формира от следните компоненти – вноска на база традиционни собствени ресурси (вноска на база

митнически сборове и вноса на база такса върху производството на захар и изоглюкоза), вноса на база приходите от ДДС, вноса на база Брутния национален доход, осигуряването на участието на България във финансирането на корекцията на Великобритания, участие във финансирането на брутното намаление за Нидерландия и Швеция и допълнителни плащания. По-долу са представени извършените касови плащания от централния бюджет към полугодieto на 2009 г.

(млн. лв.)

ВНОСКА ЗА ОБЩИЯ БЮДЖЕТ НА ЕС	Отчет Н1 2009
Вноса на база Брутен национален доход	217.0
Вноса на база данък добавена стойност	64.5
Вноса за корекцията на Великобритания	33.7
Вноса на традиционни собствени ресурси	60.6
- на база митата върху промишлени и селскостопански стоки	59.8
- на база таксите върху производството на захар и изоглюкоза	0.8
Участие във финансирането на брутното намаление за Нидерландия и Швеция	2.7
Допълнителни плащания	34.0
ВНОСКА ЗА ОБЩИЯ БЮДЖЕТ НА ЕС	412.5

3. Натрупани просрочени задължения и вземания към 30.06.2009 г.

3.1 Просрочени задължения

През първата половина на годината се очерта тревожна тенденция на нараства на просрочените задължения на първостепенните разпоредители с бюджетни кредити. Увеличението на просрочията е сигнал за трудности при управлението на редица бюджетни системи и за поемане на ангажименти, несъобразени с източниците за тяхното финансиране. В тази връзка е изключително важно да се предприемат мерки за засилване на фискалната дисциплина, поради реалната опасност от ескалиране на проблема с просрочията при налагащите се бюджетни ограничения до края на годината. Общият размер на просрочените задължения към полугодieto достигна 165.7 млн. лв., при 73.6 млн. лв. към 31.12.2008 г.

Просрочените задължения на министерствата, държавните органи, ведомствата и самостоятелните бюджети достигнаха 37.2 млн. лв., при 8.0 млн. лв. към края на 2009 г. По съществени са неразплатените задължения (над 0.5 млн. лв.) на следните разпоредители с бюджетни кредити:

✓ **Национална агенция „Пътна инфраструктура“** – в размер на 22.9 млн. лв., които представляват действително извършена фактурирана работа по сключени от агенцията договори. Във връзка с разплащането на просрочените задължения, агенцията е уведомена, че следва да извърши и представи в МФ задълбочен анализ на разходите до края на 2009 г., от гледна точка на тяхната приоритетност, с цел да се минимизират възможностите за недостиг на финансов ресурс при финансиране и изпълнение на основните дейности на агенцията или натрупване на нови задължения.

✓ **Министерство на здравеопазването** – просрочията в лечебните и здравни заведения, второстепенни разпоредители с бюджетни кредити в системата на МЗ, са в размер на 1.8 млн. лв. Основната част от тези просрочия са задължения към доставчици.

✓ **Министерство на икономиката и енергетиката** - просрочените задължения към 30.06.2009 г. са в размер на 1.1 млн. лв. Основното задължение е на Агенцията за

следприватизационен контрол и представлява съдебни разноски (деловодни разноски и адвокатски възнаграждения) присъдени в полза на ответниците по съдебни дела.

Просрочия съществуват и в бюджетните системи на **БНТ, НЗОК, ДВУ, като общият им размер към 30.06.2009 г. е 4.1 млн. лв.**

✓ **Българска национална телевизия** - 4.7 млн. лв. и представляват основно задължения към доставчици – 3.5 млн. лв. Това са неразплатени задължения към БТК АД за излъчена телевизионна програма, разходи за предавания, резервни части, консумативи, разходи за абонаментно поддържане и др. В началото на месец юли 2009 г. са погасени суми в размер на 1.032 млн. лв. Друга част от просрочията са задължения по договори с външни продукции - 0.605 млн. лв. и задължения към доставчици от чужбина – 0.479 млн. лв.

✓ Просрочия съществуват и в бюджетните системи на **НЗОК и ДВУ, като общият им размер към 30.06.2009 г. е 4.1 млн. лв.**

✓ Най-сериозен е проблема с натрупаните **просрочени задължения по общинските бюджети**, които са в общ размер на 128.5 млн. лв. и са формирани от 131 общини (50 % от общия брой).

- В **делегираните от държавата дейности** просрочените задължения са в размер на 4.9 млн.лв. (отчетени от 56 общини) и в сравнение със същия период на 2008 г. са намалели с 2.3 млн. лв. Задълженията са предимно в дейностите по образованието – 4.0 млн.лв. Отчетените задължения са най-вече за горива, ел.енергия и топлоенергия – 2.6 млн. лв.

- В **местните дейности** просрочените задължения към 30.06.2009 г. са в размер на 123.4 млн.лв. (отчетени от 129 общини) и в сравнение със същия период на 2008 г., просрочените задължения в тези дейности са се увеличили със 73.2 млн.лв. Най-много задължения са отчетени в дейностите по благоустройство и комунално стопанство – 71.3 млн.лв. и в др. дейности по икономиката – 18.4 млн.лв. Според характера на разходите, най-много просрочия са отчетени за капиталови разходи – 69.0 млн.лв. и за външни услуги – 27.0 млн.лв.

Основните причини за отчетените просрочени задължения и тяхното увеличение са:

- наличие и обслужване на просрочени задължения от предходни години, които утежняват изпълнението на бюджета за тази година;
- ниския размер на изпълняваните собствени приходи в някои общини;
- заведени съдебни дела за част от просрочените задължения

Независимо от успешното протичане на процесите на финансова децентрализация, все още някои обективни различия в социалното и икономическото развитие на общините влияят негативно върху финансовото им състояние. С цел укрепване на финансовата стабилност на общините, през 2009 г. ще продължи да действа разработения през 2006 г. механизъм за подпомагане на общини с обективен структурен дефицит, но с този ресурс от централния бюджет не би могло ефективно да се преодолее значителното неизпълнение на приходите по общинските бюджети и сеоризното натрупване на просрочени задължения въз основа на поети ангажименти неосигурени с финансов ресурс.

Сериозен продължава да бъде и проблемът с просрочията на **преобразуваните лечебни заведения** (болнични заведения, преобразувани по смисъла на Закона за лечебните заведения в търговски дружества). Следва да се отбележи факта, че в края на 2008 г. на лечебните заведения за болнична помощ не бяха предоставяни допълнителни средства за покриване на задължения. За разлика от установилата се в предходни години

практика през 2007 г. и 2008 г. допълнително предоставените средства на болниците бяха приоритетно насочени за капиталови разходи, в съответствие с необходимостта от подмяна и модернизация на медицинското оборудване, както и за ремонт и реконструкция на сградния фонд, съобразно съвременните изисквания и стандарти за добра медицинска практика и в подкрепа на усилията за повишаване на качеството и ефективността на болничната помощ. Размерът на просрочията на преобразуваните лечебни заведения за болнична помощ с държавно и/или общинско участие към 30.06.2009 г. е 50.9 млн. лв.

3.2 Просрочени вземания

Към 30.06.2009 г. в системите на редица министерства и ведомства са налице и просрочени вземания. По-значимите от тях са при следните разпоредители с бюджетни кредити в обхвата на републиканския бюджет:

✓ **Министерство на икономиката и енергетиката** - просрочените вземания към 30.06.2009 г. са в размер на 407.5 млн. лв. Основно това са просрочени вземания от :

- *Агенция за следприватизационен контрол (АСК)* – 372.3 млн. лв. В тази сума са начислени отнесените в просрочие вземания за неизплатени вноски по цена ведно с увеличението по приватизационни договори, както и начислените неустойки и лихви по тях; отнесените в просрочие стойности на начислените неустойки и лихви за неизпълнение на поетите от купувачите по договорни за приватизационната продажба ангажименти за изпълнение на инвестиционни програми, програми за трудова заетост и други неустойки (в т. ч. за забавено представяне или не представяне на отчети, прехвърляне на дялове и акции в нарушение на клаузите в приватизационните договори, не погасяване и не уреждане на задължения на приватизираните дружества към кредитори, не поддържане на военновременни запаси и др.) и присъдени вземания в полза на АСК. Просрочените вземания са възникнали след сключването на приватизационните договори. За събиране на посочените вземания АСК води дела срещу неизправни длъжници.

- *Агенция за приватизация* – 32.1 млн. лв. Вземанията са по влезли в сила съдебни решения по дела заведени от агенцията срещу купувачи по приватизационни сделки за неизпълнение на клаузи по приватизационни договори. Просрочените вземания са предявени на длъжниците и се събират по реда на изпълнителното производство и производството по несъстоятелност, поради липса на доброволното им изпълнение.

✓ **Министерство на вътрешните работи** - просрочените вземания в размер на 21.6 млн. лв. Това са основно просрочия от клиенти които в по-голямата си част представляват вземания за извършени услуги по договори за охрана. За всички просрочени вземания са предприети мерки за събирането им, като регулярно са уведомявани и им са изпращани предупредителни и напомнителни писма за превеждане на дължимите суми по фактури. За по-голяма част от просрочените вземания са заведени съдебни дела, които са в процес на разглеждане на различни инстанции, а за част от тях са издадени изпълнителни листа.

✓ **Министерство на транспорта** – просрочените вземания към 30.06.2009 г. са на стойност 11.5 млн. лв. Тези просрочия са основно от ГД “Гражданска въздухоплавателна администрация” и представляват вземания от неплатени фактури за летищни такси. На някои от българските компаниите са съставени актове за публични държавни вземания.

Просрочени вземания са отчетени и в редица общински бюджети.

4. Изпълнение на показателите в частта на финансирането по консолидираната фискална програма към 30.06.2009 г.

4.1 Външно финансиране

Нетният размер на външното финансиране по КФП за полугодieto на 2009 г. е положителен и възлиза на 611.0 млн. лв.

✓ Външни заеми

Размерът на усвоените външни заеми на консолидирана база за първите шест месеца на 2009 г. е 619.4 млн. лв., което представлява изпълнение от 56.8% спрямо планираното в ЗДБРБ за 2009 г. Заемите са усвоени както следва:

- По сметките на централния бюджет – за полугодieto на 2009 г. постъпиха два заема на Световна банка – през месец април Втория заем за развитие на политиките в размер на 198.9 млн. лв. и през месец юни – Третия заем за развитие на политиките в размер на 292.0 млн. лв.
- Усвоените заеми по бюджетите на министерствата и ведомствата за първите шест месеца на годината са в размер на 51.4 млн. лв., и представляват заеми управлявани от министерствата и ведомствата. През първото полугодие няма усвоени заеми с краен бенефициент търговски дружества.
- По бюджетите на общините – усвоените средства по външни заеми за първото полугодие на 2009 г. са в размер на 77.1 млн. лв. Усвояването на заема от Столична община за финансиране строителството на Софийското метро е в размер на 75.3 млн.лв.

✓ Погашения по външни заеми

Размерът на извършените за първото шестмесечие на 2009 г. погашения по външни заеми на консолидирана основа е 115.9 млн. лв., което представлява 35.1% от разчетите към ЗДБРБ за 2009 г. Извършените погашения са както следва:

- По централния бюджет - през първото полугодие на 2009 г. са изплатени погашения по външни заеми в размер на 54.1 млн. лв.
- По бюджетите на министерствата и ведомствата - изплатените средства за погашения към 30.06.2009 г. по ДИЗ са в размер на 52.9 млн. лв., от които 37.7 млн. лв. са по заемите усвоявани по бюджетите на министерствата и 15.2 млн. лв. от крайните бенефициенти.
- По бюджета на ДОО – погашенията към 30.06.2009 г. са в размер на 1.3 млн. лв., или 49.8% от предвиденото в ЗБДОО за 2009 г.
- По бюджетите на общините - погашенията по външни заеми към 30.06.2009 г. възлизат на 7.8 млн. лв.

✓ Пасивни и активни салда (нето)

Нетният резултат от пасивно салдо по ред „Клирингови разчети”, отчетен във финансирането на бюджета за полугодieto на 2009 г. е положителен и е 19.3 млн. лв. От тях 28.0 млн. лв. представляват превод във валута в полза на бюджета, в резултат на постигната договореност между правителствата на Република България и Руската федерация за осъществяване на погашения от Министерство на финансите на Руската федерация в полза на Министерство на финансите на РБ.

✓ **Наличности (нето) в легова равностойност на валутни с/ки в чужбина**

Нетното изменение на наличностите в легова равностойност по валутни сметки в чужбина към 30.06.2009 г. е намаление на наличностите с 88.2 млн. лв., в резултат основно на намаление съгласно погасителен план на остатъка от гаранционния депозит на Министерство на отбраната за осигуряване на финансирането на 60% от стойността на приоритетен инвестиционен проект за доставка на вертолети за Въоръжените сили на Република България.

4.2 Вътрешно финансиране

Вътрешното финансиране за първото полугодие на 2009 г. е нетно отрицателно в размер на 805.4 млн. лв. и включва заеми от банки (нето), операции с ДЦК (нето) и покупко-продажба на ДОБЦК, нетно изменение на депозитите, друго финансиране, възмездно финансиране (нето) и придобиване на дялове, акции и съучастия (нето).

✓ **Заеми от банки и финансови институти – нето**

Изпълнението на показателя за първите шест месеца на годината е 3.8 млн. лв. и представлява нетното изменение на получените заеми по общинските бюджети и извършените погашения в съответствие с погасителните им планове.

✓ **Операции с държавни ценни книжа (нето)**

На консолидирана база за периода е реализирано отрицателно нетно финансиране с ДЦК в размер на 257.5 млн. лв. Изпълнението е както следва:

- По централния бюджет – нетното вътрешно финансиране за шестте месеца на 2009 г. от операции с държавни ценни книжа е отрицателно и възлиза на 268.1 млн. лв. Общият размер на емитираните ДЦК е 177.4 млн. лв. (номинална стойност 196.2 млн. лв.), в т.ч. емитирани през месец юни тримесечни бонове на стойност 13.6 млн. лв. и петгодишни облигации на стойност 11.8 млн. лв. Отчетените погашения за периода са в размер на 445.5 млн. лв.

- По бюджетите на общините – нетната стойност на операциите с ценни книжа, отчетени по общинските бюджети за първото полугодие на 2009 г. е 10.6 млн. лв.

✓ **Покупко – продажба на държавни ценни книжа**

Размерът на средствата по консолидираната фискална програма за първите шест месеца на 2009 г., отчетени в резултат на покупко-продажбата на държавни ценни книжа, е 34.4 млн. лв. По-голяма част от тези средства представляват закупени ДЦК главно от ФГВРС (17.5 млн. лв.) и УПФ (16.2 млн. лв.).

✓ **Финансови операции по прилагане на Общата селскостопанска политика (нето)**

Нетният размер на финансовите операции по прилагане на Общата селскостопанска политика за полугодията на 2009 г. е 144.0 млн. лв.

- **Плащания за сметка на Европейския съюз**

Общият размер на директните плащания, изплатени на земеделските производители, от ДФ”Земеделие” за полугодията на 2009 г. за сметка на ЕС е 324.6 млн. лв., от които

249.2 млн. лв. от средствата, заделени за директни плащания и 75.4 млн. лв. – от прехвърлените към директните плащания средства от ЕЗФРСР.

Извършените разходи, свързани с пазарната подкрепа са в размер на 9.6 млн. лв.

- Възстановени суми от Европейския съюз

Възстановените суми от Европейския съюз са съответно: 308.8 млн. лв. за директни плащания, 161.8 млн. лв. за прехвърлени към директните плащания средства от ЕЗФРСР и 1.7 млн. лв. за пазарната подкрепа. Постъпилите суми от ЕС за реструктуриране за разглеждания период са в размер на 5.9 млн. лв.

✓ Възмездно финансиране (нето)

Нетният размер на възмездното финансиране е 37.4 млн. лв.

Нетното изпълнение на операциите по ДИЗ с краен бенефициент търговско дружество за първите шест месеца на годината е положително в размер на 17.0 млн. лв. В ЗДБРБ за 2009 г. е заложено ново външно финансиране по 2 заема с краен бенефициент търговско дружество (Насърчаване на малки и средни предприятия в градските и земеделски райони – KFW и Изграждане на нови контейнерни терминали в пристанища Варна и Бургас – ЯБМС. За полугодieto на 2009 г. няма усвоени средства по тези заеми. Средствата по ДИЗ с краен бенефициент търговско дружество за извършване на погашения в съответствие с предвидените погасителни схеми и за периода януари-юни са на обща стойност 17.0 млн. лв.

Нетният размер на планираните инвестиционни кредити през 2009 г., предоставяни от Държавен фонд „Земеделие” пряко и чрез рефинансиране на търговски банки, с които фонда има сключени договори, е 20.0 млн. лв. От тях за шестте месеца на годината са отпуснати кредити по инвестиционни програми в размер на 5.7 млн. лв., а възстановените средства са 23.8 млн. лв. За краткосрочни кредити са планирани 15.0 млн. лв., но за разглеждания период не са предоставяни средства. Размерът на възстановените краткосрочни кредити е 0.9 млн. лв.

Размерът на възмездното финансиране (нето), извършено от ПУДООС е 1.4 млн. лв., използвани за финансиране на екологични проекти.

✓ Придобиване на дялове, акции и съучастия(нето)

Нетният размер на средствата, изразходвани за придобиване на дялове, акции и съучастия за първото полугодие на 2009 г. е 686.3 млн. лв. От тях 687.6 млн. лв. са предоставени за увеличаване на дяловото участие на държавата в следните направления:

○ *Увеличение на дяловото участие на държавата в капитала на „Българска банка за развитие” АД (ББР)*

За увеличението участието на държавата в капитала на ББР като част от правителствения пакет мерки "Пазарна гъвкавост" с цел осигуряване на достъп до кредитен ресурс на малкия и средния бизнес чрез предоставяне на кредитни линии за търговските банки през първо тримесечие на т.г. са предоставени 372.6 млн. лв.

○ *Създаване на Национална компания „Индустриални зони” ЕАД*

За създаването на компанията през отчетния период са предоставени 100.0 млн. лв. и целта ѝ е подобряване на условията за бизнес и привличане на високопродуктивни инвестиции.

Увеличение на капитала на „Български енергиен холдинг” ЕАД

Предоставените средства през първото тримесечие са в размер на 200.0 млн. лв. Одобреното увеличение на капитала в края на 2008 е свързано с дейности по изграждането на АЕЦ Белене и инвестиции в сектора на енергетиката.

○ *Увеличение на капитала на „Фонд за органите на местно самоуправление в България- ФЛАГ” ЕАД*

Средствата са предназначени за насърчаване и подобряване на условията за подготовка и изпълнение на общински проекти, финансирани от европейските фондове. През изминалите шест месеца на 2009 г. са предоставени средства в размер на 15.0 млн. лв.

4.3 Приватизация

За полугодieto на 2009 г. постъпилите приходи от приватизация са в размер на 16.5 млн. лв. при годишен план за 2009 г. по републиканския бюджет и Фонда за покриване на разходите за приватизация (ФПРП) в размер на 250.0 млн. лв.

Отчетените приходи от приватизация **по извънбюджетните сметки на общините** за шестте месеца на годината са в размер на 10.0 млн. лв.

III. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА КОНСОЛИДИРАНАТА ФИСКАЛНА ПРОГРАМА ЗА ПЪРВОТО ПОЛУГОДИЕ НА 2009 г. ПО СЪСТАВНИ БЮДЖЕТИ

1 Републикански бюджет

- Основни параметри на изпълнението на републиканския бюджет за полугодieto на 2009 г.

Изпълнението на основните показатели на републиканския бюджет за първото полугодие на 2009 г., съпоставено към същия период на предходната година и програмата е както следва:

Таблица⁴ №1

(млн. лв.)

ПОКАЗАТЕЛИ	Отчет I-во полугодие 2008 г.		Отчет I-во полугодие 2009 г.		Изпълнение спрямо 2008 г.	Изпълнение спрямо закон 2009 г.
	Закон 2009 г.	Закон 2009 г.	Закон 2009 г.	Закон 2009 г.		
Общо приходи и помощи	9 570.3	20 955.0	8 601.0		89.9%	41.0%
-Данъчни	8 308.5	18 916.0	7 235.7		87.1%	38.3%
Преки	2 448.4	4 903.5	2 245.4		91.7%	45.8%
Косвени	5 766.8	13 795.8	4 901.9		85.0%	35.5%
Други данъци	93.3	216.7	88.5		94.8%	40.8%
-Неданъчни	1 170.3	1 899.6	1 250.4		106.8%	65.8%
-Помощи	91.5	139.4	114.8		125.4%	82.3%
Разходи, трансфери и вноска за бюджета на ЕС	6 734.5	20 466.1	8 384.8		124.5%	41.0%
-Нелихвени	3 114.5	10 053.4	3 936.6		126.4%	39.2%
Текущи	2 654.8	7 402.8	3 130.7		117.9%	42.3%
Капиталови	459.6	2 650.6	805.8		175.3%	30.4%
-Лихви	352.0	632.4	333.1		94.6%	52.7%
Външни заеми	269.8	474.2	250.8		92.9%	52.9%
Вътрешни заеми	82.2	158.2	82.3		100.2%	52.0%
Резерв за неотложни и непредвидени разходи ⁵		590.0				
-Трансф. др. бюджети	2 908.8	8 258.5	3 702.6		127.3%	44.8%
- Вноска за бюджета на ЕС	359.2	931.8	412.5		114.8%	44.3%
Бюджетен баланс	2 835.8	488.9	216.2			

През първото полугодие на 2009 г. постъпилите **приходи** по републиканския бюджет са в размер на 8 601.0 млн. лв., което представлява 41.0 % изпълнение на годишните разчети в ЗДБРБ за 2009 г. Спрямо шестте месеца на 2008 г. са събрани с 969.4 млн. лв. по-малко, което се дължи основно на по-ниските данъчни постъпления. Постъпилите **данъчни приходи** към 30.06.2009 г. са в размер на 7 235.7 млн. лв., което представлява изпълнение от 38.3 % на планираните разчети за 2009 г. и 87.1 % от постъпленията за същия период на миналата година. Основните причини за отчетеното изоставане в изпълнението на разчетите се свързват със забавянето на икономиката и значителното свиване на външната търговия. Свиването на дефицита по текущата сметка спрямо същия период на миналата година, от една страна намалява дисбаланса във външната позиция на страната, но от друга се отразява в сериозен спад при постъпленията от

⁴ Поради извършено закръгляне в млн. лв., някои сумарни позиции в Таблица №1 не се изчерпват от съставните им числа.

⁵ В позицията "Резерв за непредвидени и неотложни разходи" се отразяват само данните по разчет, а разходите по отчет се отразяват по съответните разходни позиции, към които се отнасят извършените разходи.

ДДС от внос. Негативните тенденции в реалната икономика се изразяват и в ръст на безработицата, съкращаване и спиране на производството в редица предприятия, спад в строителния сектор и др. Неблагоприятно влияние върху приходите оказва и газовата криза през месец януари.

Приходите в частта на *преките данъци* възлизат на 2 245.4 млн. лв., което представлява 45.8 % от планираните за годината, при 2 448.4 млн. лв. за същия период на миналата година. В номинално изражение приходите от преки данъци са намалели с 203.0 млн. лв. спрямо предходната година, като това се дължи на по-ниските постъпления от корпоративни данъци през март и април 2009 г. при годишното приключване на финансовата 2008 г., и на по-ниския размер на авансово внесения данък през 2009 г.

Приходите от *косвени данъци* са в размер на 4 901.9 млн. лв., намалели са с 864.9 млн. лв. и представляват 85.0% от отчетените за същия период на 2008 г. Постъпленията за периода представляват 35.5% от годишния разчет при изпълнение от 47.3% за същия период на миналата година. Постъпленията от ДДС към 30.06.2009 г. възлизат на 3 051.8 млн. лв., като се отчита номинално намаление с 824.7 млн. лв. (21.3%) спрямо същия период на 2008 г. Изпълнението на годишния разчет е ниско – 32.7% при 47.3% за същия период на 2008 г. Намаление се отчита основно от ДДС от внос и се дължи на вече посочените по-горе фактори - свиване на обема на вноса, спад в цената на горивата и металите спрямо същия период на 2008 г. и др. Ефектите само от спада в цената на петрола и в цените на металите (стомана, желязо, мед) се оценява на съответно 400 млн. лв. и 270 млн. лв. по-ниски постъпления за полугодieto на 2009 г. в сравнение със същия период на предходната година. Постъпилите акцизи за периода са в размер на 1 779.8 млн. лв., като в номинално изражение остават близки до отчетените постъпления за същия период на миналата година. Изпълнението им спрямо годишните разчети е 41.8% при 47.2% за същия период на 2008 г. В съответствие с договорения с ЕК график за промените в нивото на акцизните ставки от началото на 2009 г. са увеличени ставките на керосина, въглищата, кокса, електроенергията и цигарите.

Постъпленията от *други данъци* по републиканския бюджет за отчетния период са в размер на 88.5 млн. лв., или 40.8 % от годишния разчет и 94.8% от постъпленията за същия период на миналата година.

Отчетените **неданъчни приходи** по републиканския бюджет за шестте месеца на 2009 г. са в размер на **1 250.4 млн. лв.**, и нарастват спрямо постъпленията за същия период на предходната година с 80.1 млн. лв. Постъпленията за отчетния период представляват 65.8 % от разчета за годината, като основната част от неданъчните приходи по републиканския бюджет се формира по бюджетите на министерствата и ведомствата - 685.0 млн. лв. През отчетния период по централния бюджет постъпи годишната вноска от превишението на приходите над разходите на БНБ за 2008 г. в размер на 401.0 млн. лв. Вноската е по-висока от заложената в разчета към ЗДБРБ за 2009 г. със 101.0 млн. лв. Ръстът спрямо предходната година при неданъчните постъпления също се дължи главно на по-високия размер на вноската през настоящата година.

Постъпилите **помощи** по републиканския бюджет към 30.06.2009 г. са в размер на **114.8 млн. лв.**, от които средствата за подпомагане изпълнението на Шенгенското споразумение и за подобряване/улесняване на бюджетните парични потоци, съгласно чл. 32 от Договора за присъединяване на Република България към ЕС са в размер на 63.3 млн. лв.

Общият размер на **разходите по републиканския бюджет** (вкл. и трансферите за др. бюджети и вноската за бюджета на ЕС) за първото полугодие на 2009 г. е 8 384.8 млн. лв., или 41.0% от предвидените в ЗДБРБ за 2009 г.

Нелихвените разходи по републиканския бюджет (без трансферите за др. бюджети) извършени през отчетния период са в размер на **3 936.6 млн. лв.**, което представлява 39.2 % от предвидените в ЗДБРБ за 2009 г. средства. Съпоставено с данните за същия период на 2008 г., нелихвените разходи са нараснали с 26.4 % (822.1 млн. лв.).

Размерът на извършените текущи нелихвени разходи за периода е 3 130.7 млн. лв., което представлява 42.3 % от разчета за годината, а за капиталовите разходи и нетен прираст на държавния резерв са изразходвани 805.8 млн. лв., или 30.4 % спрямо разчета за годината.

Лихвените плащания по републиканския бюджет за първото полугодие на 2009 г. са в общ размер на 333.1 млн. лв., или 52.7 % от предвидените в разчета за годината. В основната си част това са разходи за **лихви по външни заеми**, които за отчетния период са в размер на 250.8 млн. лв. От тях 222.0 млн. лв. са разходите, направени по централния бюджет и 28.8 млн. лв. тези по държавни инвестиционни заеми, в т.ч. 21.5 млн. лв. са по заемите, управлявани от министерства и ведомства и 7.3 млн. лв. по заемите с краен бенефициент търговско дружество. През първото полугодие не са използвани средствата, предвидени за покриване на риска от активиране на държавни гаранции. **Лихвите по вътрешни заеми** по републиканския бюджет за отчетния период са в размер на 82.3 млн. лв. (52.0 % от ЗДБРБ за 2009 г.).

Нетният размер на **трансферите по републиканския бюджет** за отчетния период е 3 702.6 млн. лв., или 44.8 % от одобрените за годината, като в т. ч.:

- ✓ Субсидиите/трансферите от републиканския бюджет за общините (нето) са в размер на 1 524.9 млн. лв., от които субсидии и временни безлихвени заеми от централния бюджет в размер на 1 445.9 млн. лв., нетни трансфери от други бюджети в размер на 80.8 млн. лв. и възстановени субсидии в централния бюджет – 1.8 млн. лв.
- ✓ На социално-осигурителните фондове – 1 586.2 млн. лв., което представлява 39.4 % от годишния разчет.
- ✓ На съдебната власт – 164.8 млн. лв., или 46.8% спрямо годишния разчет.

Частта от **вноската на България в общия бюджет на ЕС**, изплатена през първото полугодие на 2009 г. от централния бюджет възлиза на **412.5 млн. лв.**, което е в съответствие с регламент 1150/2000 на Съвета на Европейския съюз.

Към 30.06.2009 г. **бюджетното салдо по републиканския бюджет е положително** в размер на **216.2 млн. лв.**

2 Съдебна власт

По бюджета на съдебната власт за първото полугодие на 2009 г. са постъпили приходи в размер на 51.9 млн. лв., които представляват 60.2 % от предвидените за годината. От отчетените собствени приходи, най-голям дял заемат постъпленията от съдебни такси – 42.6 млн.лв., като разчетените със ЗДБРБ за 2009 г. са 80.2 млн. лв. или са изпълнени 53.1 %. Основният източник на тези приходи е търговската регистрация, която се извършва от съдилищата, както и промените в тарифата за събиране на държавни такси във връзка с изменението на Гражданско-процесуалния кодекс. Също така, върху размера на приходната част влияе и увеличения брой дела и по-високите исокове, които се предявяват.

Разходите по бюджета на съдебната власт са в размер на 189.1 млн. лв., или 43.1 % от планираните за годината (438.3 млн. лв.).

3 Социално и здравно-осигурителни фондове

3.1 Държавно обществено осигуряване

Общата сума на приходите по бюджета на Държавното обществено осигуряване (ДОО) към 30.06.2009 г. възлиза на 1 847.8 млн. лв., което представлява 42.8 % от заложените в Закона за бюджета на Държавното обществено осигуряване за 2009 г. (ЗБДОО) 4 316.2 млн. лв. Най-голям е дялът на приходите от осигурителни вноски, които за отчетния период са в размер на 1 834.8 млн. лв. и представляват 99.3 % от общите приходи. От тях: осигурителни вноски за работници и служители от работодатели в размер на 1 074.5 млн. лв.; лични вноски от работници и служители в размер на 646.6 млн. лв.; вноски от самоосигуряващи се в размер на 94.6 млн. лв.; вноска за други категории осигуряващи се и главници по ревизионни актове 19.1 млн. лв. Анализът показва наличие на по-ниска събираемост (със 113.4 млн. лв.) спрямо първото полугодие на 2008 г. Основните фактори, оказващи влияние върху изменението на приходите (в увеличение и намаление) са следните:

- промяна в минималните осигурителни прагове по икономически дейности и основни квалификационни групи и професии (средното увеличение е 26.6 на сто, в резултат на повишението на минималната работна заплата и средния осигурителен доход);
- нарастването на минималната работна заплата за страната от 220 лв. на 240 лв. от 01.01.2009 г.;
- повишаване на минималния осигурителен доход за самоосигуряващи се от 240 лв. на 260 лв. от 01.01.2009 г.;
- намаляване на разходите за труд на работодателите поради намаляване на осигурителната вноска за фонд „Пенсии” за тяхна сметка;
- намаляване на броя на осигурените лица спрямо планираните (очаква се те да бъдат с 129 625 по-малко), намаляване на средномесечния осигурителен доход за 2009 г. (по план е заложен 587.41 лв., а отчетеният към месец май е 556.82), и други.

Отчетените неданъчни приходи възлизат на 13.0 млн. лв., или 57.6 % от планираните 22.6 млн. лв., като преобладават приходите от глоби, санкции и наказателни лихви (10.9 млн. лв.).

Размерът на извършените разходи към края на месец юни 2009 г. по бюджета на ДОО е 3 558.5 млн. лв., което представлява 47.0 % от предвидените в ЗБДОО за 2009 г. средства. От структурна гледна точка, като най-голям относителен дял в общите разходи заемат разходите за пенсии, обезщетенията и помощите изплащани на основание Кодекса за социално осигуряване – общо 3 503.3 млн. лв., или 98.4 % от общия размер на разходите за отчетния период.

Спрямо първото полугодие на 2008 г., общо разходите по бюджета на ДОО са нараснали с 694.1 млн. лв. (24.2 %), което се дължи на следните фактори:

- увеличаване размера на обезщетението при отглеждане на малко дете от 220 лв. на 240 лв. от 1 януари 2009 г.;
- увеличаване на максималния и минималния размер на обезщетението за безработица, съответно от 200 на 220 лв. и от 100 на 120 лв.
- по-високият размер на обезщетението за безработица, което се изплаща на лицата през първата половина на периода, за който се дължи обезщетението – 130 % от определения размер (регламентирано в ЗБДОО за 2009 г.).

Разходите за пенсии към 30.06.2009 г. възлизат на 3 034.1 млн. лв., или с 552.0 млн. лв. повече, спрямо същия период на миналата година, което се дължи основно на предприетите мерки за подобряване материалния статус на пенсионерите, а именно: увеличението от 1 януари 2009 г. с 10 на сто на минималната пенсия за осигурителен стаж и възраст (от 113.49 лв. на 124.84 лв.) и социалната пенсия за старост (от 84.12 лв. на 92.53 лв.); увеличението на минималните размери на останалите видове пенсии за трудова дейност, които са обвързани с новия минимален размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст; увеличението на тежестта на всяка година осигурителен стаж от 1.0 % на 1.1 % в пенсионната формула от 01.04.2009 г. и на увеличението на максималния размер на пенсията от 490 на 700 лв. от 01.04.2009 г.

3.2 Национална здравноосигурителна каса

Общият размер на събраните приходи към 30.06.2009 г. възлиза на 733.7 млн. лв., което представлява 43.2 % от предвидените със Закона за бюджета на НЗОК (ЗБНЗОК) за 2009 г. приходи – 1 699.5 млн. лв. Постъпленията от здравноосигурителни вноски са в размер на 728.4 млн. лв. Предвидените в ЗБНЗОК за 2009 г. неданъчни приходи са в размер на 35.5 млн. лв., а събраните за първото полугодие на годината са 5.3 млн. лв., като основната част от тях са формирани от приходи от лихви и от глоби и санкции.

Отчетените разходи към 30.06.2009 г. са в размер на 845.1 млн. лв. и представляват 40.9 % от предвидените в ЗБНЗОК за 2009 г. 2 068.2 млн. лв. Най-голям относителен дял (97.6 %) заемат здравноосигурителните плащания, които възлизат на 824.8 млн. лв. и представляват 46.4 % от планираните със ЗБНЗОК за 2009 г.

Със ЗБНЗОК за 2009 г. са утвърдени 47.5 млн. лв. за административни разходи на институцията, които включват разходите за заплати и осигуровки на персонала и за текуща издръжка, от които са усвоени 20.0 млн. лв., или 42.1 % от годишния разчет.

В отделните направления на здравноосигурителните плащания изпълнението на бюджета за първото полугодие на 2009 г. е следното:

- **Първична извънболнична медицинска помощ** – през разглеждания период са изплатени 62.6 млн. лв.
- **Специализирана извънболнична медицинска помощ** – усвоен е ресурс от 69.4 млн. лв.
- **Дентална помощ** – усвоени са 45.2 млн.лв.
- **Медико-диагностична дейност** – изплатените средства за периода за този вид дейност са в размер на 30.8 млн. лв.
- **Лекарства за домашно лечение и медицински изделия** – сумата, изплатена за лекарствени средства за домашно лечение е в размер на 165.9 млн. лв.
- **Болнична помощ** - изплатени са общо **467.3 млн. лв.** за периода до 30 юни 2009 г., (вкл, преведените 22.3 млн.лв. трансфери по договори за извършване на медицински услуги за болнична помощ към бюджетни предприятия, в структурата на които има болници по чл.5 от Закона за лечебните заведения);
- **Други здравноосигурителни плащания** – 5.9 млн. лв., от които медицинска помощ, оказана в съответствие с правилата за координация на системите за социална сигурност – 0.3 млн. лв. и разходи за заплащане на сумите по чл.37, ал.5 от ЗЗО – 5.5 млн. лв.

4 Бюджети на общините

✓ Приходи

Собствените приходи по бюджетите на общините за първото полугодие на 2009 г. са в размер на 798.5 млн. лв., което представлява 35.3 % от разчетените към ЗДБРБ за 2009 г. постъпления в размер на 2 258.8 млн. лв. Данъчните приходи по общинските бюджети са в размер на 297.9 млн. лв., или 36.9 % спрямо годишните разчети към ЗДБРБ за 2009 г., а неданъчните възлизат на 492.8 млн. лв., или 34.7 % от планираните. От данъчните приходи най-добро е изпълнението при постъпленията от данък върху превозните средства – 71.7 % от разчета, следвани от приходите от данъка върху недвижимите имоти – 64.7 %. Обичайно, от неданъчните приходи най-висок процент на изпълнение имат приходите от концесии – 153.3 % или вече са постъпили 11.2 млн. лв. при разчет от 7.3 млн. лв. Всички останали приходи се изпълняват със силно занижени темпове, откъдето идва и ниския процент на изпълнение на собствените приходи на общините за първото полугодие на 2009 г.

✓ **Трансфери/субсидии от републиканския бюджет за общините (нето)** – за първото полугодие на 2009 г. те са в размер на 1 524.9 млн. лв., в т.ч.:

- **обща субсидия за държавни дейности** – усвоена в размер на 1 041.1 млн. лв., при отпуснат лимит в размер на 1 056.6 млн. лв., което представлява 51.1 % от годишния уточнен размер;
- **трансфери за местни дейности** - усвоени в размер на 117.9 млн. лв., при отпуснат лимит от 120.2 млн. лв. (в т.ч.: лимит за *обща изравнителна субсидия* 110.7 млн. лв., която е 45.4 % от годишния уточнен размер и *трансфер за зимно поддържане и снеготопчистване* в размер на 9.5 млн. лв., или 67.5 % от годишния уточнен размер);
- **целева субсидия за капиталови разходи** - усвоена в размер на 197.6 млн. лв. (67.8% от лимитираната), при лимитирани 291.4 млн. лв., или 69.9 % от уточнения годишен размер;
- **други целеви трансфери /субвенции/** от централния бюджет – 85.0 млн. лв., като средствата са предназначени основно за компенсации на безплатните и по намалени цени пътувания, за субсидии за вътрешноградски и междуселищни превози, за компенсации на безплатния превоз на учениците до 16 г. и др.
- **временни безлихвени заеми** от централния бюджет за общините – 4.4 млн. лв.
- **възстановени субсидии от предходни години в централния бюджет** (– 1.8) млн. лв.;
- **трансфери от други бюджети** в обхвата на републиканския бюджет за общините (нето) - 80.7 млн. лв.

✓ Разходи

Към 30.06.2009 г. общините са отчетели общо разходи в размер на 2 252.0 млн. лв., които представляват 56.7 % от разчетените по ЗДБРБ за 2009 г. разходи. Спрямо същия период на миналата година разходите по общинските бюджети нарастват с 23.5%. Текущите разходи възлизат на 1 708.1 млн. лв. (53.3 % от годишния разчет), а капиталовите разходи са в размер на 543.9 млн. лв. или 70.9 % от разчета към закона за 2009 г. В отделните разходни направления при нелихвените разходи за първото полугодие на 2009 г., най-високо усвояване на средствата се наблюдава при разходите за текущ ремонт – 73.7 млн. лв. или 124.3 % спрямо разчетените за годината 59.3 млн. лв.; разходите за външни услуги – 66.2 %, или 304.0 млн. лв. при разчет за същите 459.0 млн. лв. и другите възнаграждения и плащания за персонала – 74.2 %, или 84.6 млн. лв. при разчет 114.0 млн. лв. Субсидиите за нефинансови предприятия са в размер на 50.9 млн. лв., или 82.8 % от планираните 61.5 млн. лв. Субсидията за осъществяване на болнична помощ е в размер на 49.3 млн. лв. или 54.9 % от планираните 89.8 млн. лв. Разходите за лихви възлизат на 8.4 млн. лв. и вече

превишават разчетените с 5.5 млн. лв., но поради сравнително малкия им размер не дават съществено отражение върху изпълнението на разходите.

✓ **Финансиране**

За първото полугодие на 2009 г. по общинските бюджети са получени външни заеми в размер на 77.1 млн. лв. и представляват 183.5 % спрямо разчетените 42.0 млн. лв. Усвоените от Столична община външни заеми за полугодията са в размер на 75.3 млн. лв., като основната част от тях са за финансиране строителството на Софийското метро. Погашенията по външни заеми към 30.06.2009 г. възлизат на 7.8 млн. лв. Сумата на външното финансиране (нето) по общинските бюджети е 69.3 млн. лв.

Към 30.06.2009 г. просрочените задължения на общините възлизат на 128.5 млн. лв., от които за делегирани от държавата дейности 4.9 млн. лв. и за местни дейности 123.4 млн. лв.

Същевременно просрочените вземания на общините за първото шестмесечие на 2009 г. са в размер на 94.1 млн. лв., от които най-голям относителен дял заемат вземанията от такси и данъци – 51.5 млн. лв. (54.7 %) и от наеми на общинско имущество и концесии – 24.0 млн. лв. (25.5 %).

5 Българско национално радио

Приходите по бюджета на БНР за периода са в размер на 1.2 млн. лв., което представлява 58.0 % от планираните за годината. Отчетените приходи са постъпления от продажби на услуги, стоки и продукция/реклама, спонсорски съобщения, технически услуги, продуцентски, изпълнителски права и концерти и от наеми на имущество.

Изпълнението на **разходите по бюджета на БНР** за първото полугодие на тази година възлиза на 24.3 млн. лв., или 40.4 % от предвидените в ЗДБРБ за 2009 г. Отчетената субсидия е в размер на 23.0 млн. лв. и трансфери за поети осигурителни вноски 2.3 млн. лв., като общият размер на субсидията възлиза на 43.7 % от утвърдения ѝ размер, съгласно чл. 17, ал. 1 от ЗДБРБ за 2009 г.

6 Българска национална телевизия

Приходите на БНТ за първото полугодие на 2009 г. са в размер на 3.9 млн. лв. при планирани за годината 15.5 млн. лв., или за отчетния период са постъпили 25.2 % спрямо планираните за годината. Постъпленията са основно от приходи от услуги – реклама, спонсорство, технически услуги, почивно дело и други свързани с дейността на телевизията.

Отчетените разходи на БНТ към 30.06.2009 г. са в размер на 40.0 млн. лв., или 43.3 % от годишния разчет по ЗДБРБ за 2009 г.

7 Държавни висши училища

Приходите на висшите училища за първите шест месеца на 2009 г. са в размер на 117.5 млн. лв., или 55.2 % от планираните за годината. Спрямо същия период на 2008 г. постъпленията на ДВУ са се увеличили с 19.7 млн. лв. или с 20.1 %.

Разходите на висшите училища към края на месец юни са нараснали спрямо първото полугодие на 2008 г. с 21.2 % и възлизат на 324.4 млн. лв. Спрямо ЗДБРБ за 2009 г. са изпълнени 54.0 % от планираните разходи. Значителен ръст от 63.2 % спрямо същия период на миналата година има при капиталовите разходи, което е в резултата на плащания по договори, стартирали в края на миналата и началото на тази година,

финансирани основно за сметка преходни остатъци. Допълнителен източник за нарастване на капиталовите разходи са предоставените през месец март средства в размер на 16.6 млн. лв. за подобряване на материалната база на висшите училища и за ремонт на общежитията, стопанисвани от тях. Разходите за възнаграждения нарастват с 16.4 % спрямо първото полугодие на 2008 г. Възможности за това дадоха както значителното увеличение на субсидията за издръжка на обучението през предходните години, така и превишените приходи на висшите училища в резултат на частичната либерализация на приема и на таксите за обучение.

8 Българска академия на науките

Реализираните приходи на БАН към 30.06.2009 г. възлизат на 16.2 млн. лв. или 60.1 % от заложените по бюджета за 2009 г. Основна част от реализираните приходи се получават по линия на международни програми, проекти и по договори за научни разработки. Голяма част от тези приходи са свързани с конкретни договорни задължения и не могат да се използват за общо академични нужди.

Към края на първото полугодие БАН отчита разходи в размер на 65.0 млн. лв., което представлява 53.4 % от годишния разчет. Получените трансфери от фонд „Научни изследвания” към МОН от началото на годината са в размер на 13.4 млн. лв., или с 11.6 млн. лв. повече спрямо същия период на миналата година.

9 Национален фонд

Приходите и помощите по бюджета на Националния фонд (НФ) към полугодие (по пред-присъединителните инструменти на ЕС, по Структурните и Кохезионния фондове на ЕС и неданъчни приходи) в размер на 663.6 млн. лв.

Извършените разходи чрез сметките на НФ възлизат на 315.0 млн. лв. По видове разходи изпълнението е както следва: 73.4 % от общия размер са капиталови разходи, 19.1 % са текущи разходи, а 7.5 % са субсидии.

Трансферите от републиканския бюджет за бюджета на НФ към полугодие са в размер на 110.9 млн. лв.

Структурни и Кохезионен фондове

Размерът на постъпленията по всички Оперативни програми (ОП) по Структурните и Кохезионния фондове от началото на годината е 522.1 млн. лв., от които постъпилите авансови плащания за първото тримесечие на годината са в размер на 350.4 млн. лв., а за второто – 171.7 млн. лв. (увеличенията на третите авансовите плащания от ЕК за 2009 г. по ОП, финансирани от ЕФРР и ЕСФ). Постъпленията по отделни ОП към полугодие, са както следва:

- ОП "Развитие конкурентоспособността на българската икономика" - 77.2 млн. лв.;
- ОП "Регионално развитие" – 106.4 млн.лв.;
- ОП "Техническа помощ" – 3.8 млн. лв.;
- ОП "Транспорт" (вкл. и от ЕФРР) – 127.1 млн. лв.;
- ОП "Околна среда" (вкл. и от ЕФРР) – 114.8 млн. лв.;
- ОП "Развитие на човешките ресурси" – 80.8 млн.лв.;
- ОП "Административен капацитет" – 12.0 млн. лв.

Разходите по ОП, вкл. изходящите трансфери към бюджетни организации към полугодие на 2009 г. са в размер на 113.4 млн.лв., като разпределението по ОП е следното:

- ОП "Развитие конкурентоспособността на българската икономика" – 1.2 млн. лв.;

- ОП "Регионално развитие" – 19.3 млн.лв.;
- ОП "Техническа помощ" – 0.2 млн. лв.
- ОП "Транспорт" – 1.6 млн. лв.;
- ОП "Околна среда" – 41.2 млн. лв.;
- ОП "Развитие на човешките ресурси" – 23.1 млн. лв.;
- ОП "Административен капацитет" – 26.8 млн. лв.

Трансферите от републиканския бюджет за съфинансиране на проекти по Оперативните програми към полугодieto са в размер на 26.9 млн. лв.

Програма ФАР

През първото тримесечие на 2009 г. не са отчетени постъпления по **програма ФАР**, поради наложената мярка „временно спиране на плащанията” по програма ФАР на Централното звено за финансиране и договаряне към МФ и на Изпълнителната агенция към МРРБ на 28.02.2008 г. и в следствие отнетото право на двете агенции да управляват помощта по ФАР в условията на Разширена децентрализация. През второто тримесечие на 2009 г. бяха получени общо 6.8 млн. лв., което се дължи на частично одобреното Искане за средства по Преходния финансов инструмент, с което постъпленията по програма ФАР към полугодieto са в общ размер на 6.8 млн. лв. Разходите на четирите Изпълнителни агенции по Програма ФАР за първите шест месеца на годината възлизат на 92.2 млн. лв. Разходите за двете агенции (в МФ и в МРРБ), за които е наложена мярката „временно спиране на плащанията” се извършват при засилен контрол и надзор от страна на дирекция „Национален фонд”.

В изпълнение на ПМС № 119/30.05.2008 г. бяха извършени трансфери от централния бюджет, като възстановяване на прихванати през 2008 г. суми за установени нередности по програма ФАР на стойност 11.7 млн. лв.

Натрупаните лихви в резултат на управлението на свободните средства в обслужващата търговска банка възлизат на 2.7 млн. лв., а наличностите по банкови сметки към края на отчетния период са в размер на 188.9 млн. лв.

В следствие на получени дебитни ноти от ЕК през периода април - юни 2009 г. е извършено възстановяване на средства от Национален фонд към ЕК на обща стойност 6.3 млн. лв. (6.1 млн. лв. за периода януари-март и 0.174 млн. лв. за периода април-юни), които са за установени нередности по програма ФАР, съответно наложени финансови корекции.

През месец април бе прието ПМС №89/2009 г. за заемообразно осигуряване на средства за плащания по договори по Програма ФАР, управлявани от Изпълнителните агенции по Програма ФАР към МФ и МРРБ. Постановлението е прието с цел да се осигури финансиране за проекти на Централното звено за финансиране и договаряне и на Изпълнителната агенция по ФАР към МРРБ, на които бе наложена мярка за временно спиране на плащанията по програмата. С него се предоставят заемообразно целеви средства от извънбюджетната сметка на НФ към министъра на финансите за извършване на плащания по програма ФАР. Исканията по програма ФАР от двете Изпълнителни агенции се разглеждат съгласно въведена процедура за отпускане на средства за извършване на плащания. По тази процедура в дирекция „Национален фонд” са разгледани седем искания за средства, представени от Централното звено за финансиране и договаряне, на обща стойност 19.9 млн. лв. и четиринадесет искания за средства, представени от Изпълнителната агенция по програма ФАР към МРРБ, на обща стойност 66.9 млн. лв., като платеното от двете Изпълнителни агенции е в размер на 6.7 млн. лв. и 18.9 млн. лв. съответно. Одобряването на средствата се извършва при

засилен контрол и надзор от страна на дирекция „Национален фонд“ по отношение на допустимостта и законосъобразността на договорите, за които Изпълнителната агенция по програма ФАР към МРРБ и Централното звено за финансиране и договаряне предвиждат извършване на плащания, поради наложена мярката „временно спиране на плащанията“ от страна на ЕК.

В изпълнение на ПМС №76/2009 г. за утвърждаване списък на договорите, сключени по чл. 1 от ПМС №243 от 2008 г. за предоставяне на средства от републиканския бюджет за 2008 г. за плащания по проекти по финансово споразумение за национална програма ФАР 2005 (част I) BG2005/017-353, Финансово споразумение за Национална програма ФАР 2006 (част I) BG 2006/018-164, Финансово споразумение за Национална програма ФАР 2006 (част II) BG 2006/018-343, Финансово споразумение BG 2006/018-387 Програма ФАР – ТГС България – Гърция, Финансово споразумение BG 2006/018-386 Програма ФАР – ТГС България и Румъния, Финансово споразумение BG 2006/018-389 Програма ФАР – Добросъседство България и Македония, Финансово споразумение BG 2006/018-388 Програма ФАР - Добросъседство България и Сърбия и Черна Гора, Финансово споразумение BG 2006/018-385 Програма ФАР – ТГС България и Турция и Преходния финансов инструмент и за даване на съгласие Ръководителите на програма ФАР в МФ и МРРБ да сключват договори по тях, са заложили лимити за второ тримесечие на 2009 г., както следва: за Изпълнителната агенция по програма ФАР в МРРБ – 12.5 млн. лв., а за ЦЗФД – 68.5 млн. лв. Изразходваните средства са в размер на 5.5 млн. лв. - от Изпълнителната агенция по програма ФАР в МРРБ и 45.6 млн. лв. – от ЦЗФД.

През първото полугодие на 2009 г. са изготвени 10 Искания за средства от НФ до ЕК на обща стойност 85.27 млн. лв.

Програма ИСПА/Кохезионен фонд (Регламент 1164/94)

Постъпилите авансови и междинни плащания по проектите на КФ/ИСПА към полугодieto са в общ размер на 102.6 млн. лв., от които за периода януари-март – 13.7 млн. лв. и за периода април-юни - 88,9 млн. лв.

Извършените разходи (нето) по програмата за същия период са в размер на 137.9 млн. лв. През отчетния период няма извършени трансфери от централния бюджет по КФ/ИСПА.

Натрупаните лихви в резултат на управлението на свободните средства в обслужващата търговска банка възлизат на 4.7 млн. лв., а наличностите по банкови сметки към 30.06.2009 г. са в размер на 289.5 млн. лв.

През второто тримесечие на 2009 г. се получи официалното одобрение на ЕК на исканията за изменение на три Финансови меморандума по Програма ИСПА/Кохезионен фонд (Регламент 1164/94), чийто срок изтече на 31.12.2008 г. (2001/BG/16/P/PE/004 - Изграждане на сероочистващи инсталации за блокове 5 и 6 на ТЕЦ "Марица Изток 2"; 2005/BG/16/P/PA/002 - Техническа помощ за модернизация на жп линия Видин-София и 2005/BG/16/P/PA/004 - Техническа помощ за рехабилитация на отсечки от жп линиите Пловдив-Бургас и Мездра-Горна Оряховица в България). Съгласно одобрените от ЕК модификации на посочените три Финансови меморандуми, срока за изпълнение на проектите се удължава до 31.12.2010 г. Също така беше получено официално одобрение на Европейската комисия на исканията за изменение на Финансови меморандуми по Програма ИСПА/Кохезионен фонд (Регламент 1164/94) по проекти 2002/BG/16/P/PE/010 - Градска пречиствателна станция за отпадъчни води – Търговище и 2006/BG/16/P/PA/003 - Техническа помощ за подготовка на пътни проекти по направление на общоевропейските транспортни коридори (TEN-T) в България. И за

двата Финансови меморандума се променя индикативната разбивка по разходите, но цялостната стойност на бюджета на проектите не се променя. Разходите свързани с изпълнението на проект 2006/BG/16/P/PA/003 „Техническа помощ за подготовка на пътни проекти по направление на общоевропейските транспортни коридори (TEN-T) в България” се приемат за допустими до 31.12.2010 г.

До 30.06.2009 г. не бе получено официално одобрение на ЕК на исканията за изменение на Финансовите меморандуми по Програма ИСПА/Кохезионен фонд (Регламент 1164/94) по проекти 2001/BG/16/P/PE/005 „Регионална пречиствателна станция за отпадъчни води – Горна Оряховица” и 2001/BG/16/P/PE/006 „Градска пречиствателна станция за отпадъчни води – Пазарджик”, чийто срок изтече на 31.12.2008 г. Това доведе до неодобряване от страна на Разплащателния орган на лимити за извършване на плащания по посочените два проекта.

В рамките на януари-юни са изпратени сертификати за разходи и искания за междинни плащания към ЕК по 35 проекта на обща стойност 148,96 млн. лв., за авансови плащания по 3 проекта на стойност 24.5 млн. лв. и за окончателни плащания по 2 проекта в размер на 0.6 млн. лв. Очаква се тези средства да бъдат получени/възстановени от ЕК, съгласно установените процедури.

Програма САПАРД

За периода 01.01.– 30.06.2009 г. от ЕК са получени средства в размер на 30.00 млн. лв.

Извършените разходи по програмата, вкл. изходящи трансфери към бюджетни организации, за същия период са в размер на 6.2 млн. лв., от които за второто тримесечие 0.4 млн. лв. или 0.6 % от прогнозираните от Агенцията средства за плащане за този период.

През отчетния период няма осъществени трансфери от централния бюджет по програма САПАРД. Натрупаните лихви в резултат на управлението на свободните средства в обслужващата търговска банка възлизат на 0.9 млн. лв., а наличностите по банкови сметки към края на отчетния период са в размер на 91.2 млн. лв.

Разминаването между прогнозираните и реално извършените плащания се дължи на временно спиране на плащанията към бенефициенти по четири мерки по програма САПАРД в България до изпълнение от Агенция САПАРД на изискването на ЕК от 30.01.2009 г. и от 19.05.2009 г. да се въведат допълнителни контроли преди плащане на проектите по програмата и промени в процедурите по отношение на регистрирането на нередности и дългове. Също така, плащанията от Агенция САПАРД по общинските мерки са временно преустановени във връзка с получена от АДФИ информация, в резултат на извършени финансови инспекции на общини, за установени нарушения при провеждането на процедурите по възлагане на обществените поръчки.

Инструмент за подобряване на бюджетните парични потоци и за подпомагане изпълнението на Шенгенското споразумение (Инструмент Шенген)

Разходите, които са направени през отчетния период за Инструмента Шенген по одобрените две искания от дирекция ЦЗФД, като Изпълнителната агенция по този инструмент са в размер на 2.7 млн. лв. и са за сметка на трансфер от централен бюджет. Дирекция „Национален фонд”, в качеството си на Сертифициращ орган по Инструмента Шенген, участва в изготвянето на Междинния доклад за периода 01.07.2008 г. – 30.06.2009 г., който след одобрението му от Комитета за управление, наблюдение и контрол на Инструмента Шенген се представя пред ЕК.

10 Държавен фонд „Земеделие“

За 2009 г. планираните **приходи** по план-сметката на Държавен фонд „Земеделие“ (ДФЗ) са в размер на 644.8 млн. лв., а по отчетни данни постъпленията към 30.06.2009 г. възлизат на 47.2 млн. лв.

Заложените приходи от налози върху захарта за 2009 г. са в размер на 1.2 млн. лв., като за първото полугодие отчетените постъпления по съответния параграф са в размер на 1.0 млн. лв.

Планираните приходи и доходи от собственост за 2009 г. са 11.0 млн. лв., а отчетените постъпления към 30.06.2009 г. са 4.5 млн. лв., като по-голямата част от тях са лихви по предоставени заеми.

При планирани за възстановяване средства от Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) 610.0 млн. лв., постъпленията към 30.06.2009 г. са в размер на 30.5 млн. лв. Планираните за възстановяване средства от Европейския фонд за рибарство (ЕФР) са в размер на 22.7 млн. лв., но поради късното стартиране на програмата за първото полугодие няма възстановени средства. През месец април е постъпило второ предварително финансиране по Оперативната програма за развитие на сектор „Рибарство“, финансирана от Европейския фонд за рибарство, в размер на 5.6 млн. евро /11.0 млн. лв./ или в относителна стойност 7 % от предвидените средства за Оперативната програма за целия Програмен период. Молбата за второто авансово плащане е изпратена от Управляващия орган на 30.10.2008 г. през Информационната система на ЕК SFC 2007, в съответствие с чл. 20, ал. 3 от Регламент на Съвета на ЕС № 744/2008 г.

Общият размер на планираните **разходи** за 2009 г. по план-сметката на ДФЗ е 1 142.2 млн. лв. През отчетния период разходите на ДФЗ са в размер на 283.2 млн. лв., което представлява 24.8 % от разчета за годината. Основната част от разходите са формирани от предоставени субсидии за нефинансови предприятия – 212.2 млн. лв. (21.7 % от планираните). Отпуснатите средства за субсидии са както следва: държавна помощ от ДФЗ в размер на 18.3 млн. лв.; национални доплащания към преките плащания 81.3 млн. лв.; съфинансиране 38.0 млн. лв.; средства от ЕЗФРСР 74.7 млн. лв. За полугодията не са отчетени средства за национални доплащания за животни и субсидии от Европейския фонд за рибарство (ЕФР).

Оперативната програма за сектор „Рибарство“ официално бе открита през ноември 2008 г. като прилагането ѝ стартира с три инвестиционни мерки: мярка 1.3. Инвестиции на борда на риболовните кораби и селективност; мярка 2.1. Производствени инвестиции в аквакултурата и мярка 5.1. Техническа помощ. Приема на заявления започна едва в края на 2008 г., което обяснява забавянето на усвояването на средства по тази програма.

11 Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда

Отчетените постъпления по бюджета на предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС) за първото полугодие на 2009 г. са в размер на 33.2 млн. лв., което представлява 37.8 % от годишния план на приходите на ПУДООС за 2009 г.

Размерът на разходите и предоставените трансфери за полугодията е 63.0 млн. лв., при годишен план 88.0 млн. лв., или разходите и трансферите към 30.06.2009 г. възлизат на 71.6 % от годишния план.

Средствата са изразходвани за финансиране на:

- изграждането на малки водоснабдителни обекти – 11.7 млн. лв.;
- изграждане на съоръжения за защита и опазване на водните ресурси – 5.1 млн. лв.;
- изграждането на Пречиствателни станции за отпадни води – 0.9 млн. лв.;
- изграждането на канализационни мрежи и довеждащи колектори – 36.8 млн. лв.;
- за изграждането на сепариращи съоръжения за разделяне на отпадъци и системи за рециклирането им – 6.6 млн. лв.;
- за финансиране на екологични мероприятия на общините-рекултивации, залесяване, проекти за чиста околна среда, екотуризъм, биоразнообразие и др. – 1.3 млн. лв.;
- за ремонтни работи по обезопасяването на складове за негодни за употреба пестициди - 0.14 млн. лв.;
- за текущи и капиталови разходи на ПУДООС – 0.94 млн. лв.
- трансфер – МОСВ – 3.0 млн. лв.

С ПМС №94/2009 г. за финансово осигуряване изпълнението на мероприятията по преодоляване на кризата в сметосъбирането и отстраняване на екологични щети на територията на Столична община, бе прието да се осигурят до 10.0 млн. лв. по бюджета на МДААР от предвидените в ЗДБРБ за 2009 г. средства за предотвратяване, овладяване и преодоляване на последиците от бедствия. В изпълнение на това постановление по бюджета на МДААР са осигурени 4 млн. лв., от които са възстановени - 2.2 млн. лв.

Към 30.06.2009 г. са извършени корекции по бюджетите на общините, министерствата и ведомствата, както следва:

- За общините 53.6 млн. лв.
- За министерства и ведомства 7.5 млн. лв.
- Възстановени от МДААР - 2.2 млн. лв.
- Възстановени от общините на основание чл. 37, ал. 5 от ПМС №27/2009 г. в

Резерва за непредвидени и неотложни разходи в частта му за предотвратяване, овладяване и преодоляване на последиците от бедствия -0.15 млн. лв.

Към 30.06.2009 г. са усвоени 72.6 % от средствата след прилагане на чл.17, ал.1 от ЗДБРБ за 2009 г.

За 2009 г. общият размер на субсидията за нефинансови предприятия в частта „Други субсидии и плащания” е 6.7 млн. лв. Съгласно чл. 17, ал. 1 от ЗДБРБ за 2009 г. предвидените средства са 6.0 млн. лв. В съответствие с предложенията на получаващите субсидията е изготвено месечно (тримесечно) разпределение на база утвърдените им годишни размери. До 30.06.2009 г. включително в съответствие с горното разпределение са преведени 3.0 млн. лв. от общия размер на субсидията.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Влошената икономическата ситуация в страната през първото полугодие на годината бе следствие на безпрецедентната за последните години глобална финансова и икономическа криза. Икономическата среда бе влошена поради изместването на ефектите от кризата от финансовия сектор към реалната икономика в много от водещите икономики на ЕС и привнесените ефекти за българската икономика от влошената конюнктура в международен план. Прогнозите за световната икономика на Международния валутен фонд, Европейската комисия и други международни финансови институции бяха ревизирани неколkokратно и перспективите бяха влошени. Промените в стопанската конюнктура на България, забавянето на икономическата активност и свиването на БВП през две последователни тримесечия доведоха до нови оценки на макроикономическите параметри за 2009 г., което има и своето фискално измерение. Актуализираната прогноза на Агенцията за икономически анализи и прогнози за България сочи свиване на БВП за годината с около 6,3%, при заложен в макрорамката на Бюджет 2009 ръст от 4,7%. Налице е сериозно напрежение при изпълнението на приходната част на Бюджет 2009, като отчетените тенденции през изминалите месеци очертават значително забавяне при изпълнението на някои от основните данъци, съответно влошаване на бюджетното салдо. От началото на годината е активиран заложения фискален буфер в чл. 17, ал. 1 от ЗДБРБ за 2009 г. за ограничаване на нелихвените разходи и трансферите по републиканския бюджет до 90 на сто от планираните за годината, които заедно с 3%-то положително бюджетно салдо формират общ размер на буферите от 3.9 млрд. лв.

Проявяващите се от началото на годината влошени тенденции в приходите и сериозното свиване на данъчните постъпления са в размери, които превишават заложените в закона за 2009 г. буфери и предприемането на допълнителни мерки за стабилизиране на фискалната позиция на по-ранен етап бяха задължителни. Едва в началото на второто полугодие обаче предишното правителство предприе действия за частично компенсиране на изоставането в приходите. При безпрецедентните мащаби на очертаващото се неизпълнение на приходите, мерките бяха доста популистки и не бяха съпроводени от конкретни разчети за намалението и ограничаването на разходите по бюджетите на отделните първостепенни разпоредители с бюджетни кредити. Закъснялата реакция за предприемане на адекватни мерки за ограниченията на разходите позволи извършването на по-високи разходи за полугодieto главно поради изпреварващото финансиране в усвояването на капиталовите разходи и високият ръст на социалните разходи. Така темповете на номинален ръст на разходите спрямо полугодieto на миналата година достигнаха 24.6 на сто несъответстващи на влошената събираемост на приходите, които се свиха с около 7.7 на сто спрямо полугодieto на предходната година. Това предопредели сериозно влошаване на бюджетния баланс.

При развитието на този песимистичен сценарий и в условията на осезаемо забавяне на икономическата активност, основната задача пред фискалната политика до края на годината, стояща пред новото правителство е стабилизиране на фискалната позиция чрез предприетите мерки за допълнително ограничаване на разходите и усилията за повишаване събираемостта на приходите. Възможностите за допълнителни мерки за ограничаване на разходите се свиха с навлизането на изпълнението на бюджета във второто полугодие на годината, поради високия размер на усвоените до края на юли разходи. В тази връзка първата стъпка на новото правителство бе да обсъди и приеме още на първото си заседание пакет допълнителни мерки за ограничаване на нелихвените разходи по републиканския бюджет за 2009 г. в общ размер на около 1.15

млрд. лв., които обаче не покриват прогнозирания недостиг от над 2.5 млрд. лв. до постигането на неутрална бюджетна позиция в края на 2009 г. В подкрепа на фиска бяха предприети активни действия и за повишаване на събираемостта на приходите. Такива са мерките за засилване на митническия контрол по границите и засилен контрол и проверки от страна на приходните администрации с цел пресичане на контрабандния внос в страната и противодействие на схемите за неправомерно възстановяване и/или невнасяне на ДДС, акцизи, мита и други данъци. По този начин усилията са насочени за подобряване ефективността при събиране на публичните вземания, засилване на фискалната дисциплина и оптимизиране на разходните политики при променените икономически условия и ограничен бюджетен ресурс и стабилизиране на фискалната позиция за 2009 г.

Предвид рестриктивната политика при финансирането на публичните разходи до края на годината внимателно се прецизират и финансират разходите на първостепенните разпоредители с бюджетни кредити по републиканския бюджет. В тази връзка от изключително значение е засилването на финансовата дисциплина с оглед недопускане поемането на нови ангажименти и съответно натрупване на просрочени задължения.

В този контекст е важно и самостоятелните бюджети да предприемат адекватни действия за оптимизиране на разходите си, както им бе препоръчано в Постановление № 196 от 11 август 2009 г. на Министерския съвет за допълнителни мерки за ограничаване на нелихвените разходи и трансферите по републиканския бюджет за 2009 г., като общините финансират разходите си до размера на собствените си приходи и получените трансфери от други бюджети и извънбюджетни сметки и фондове и не допускат натрупване на просрочени задължения по бюджетите си.

На базата на внимателен мониторинг на текущото изпълнение на консолидирания бюджет и в зависимост от резултатите към септември т.г. и оценка на ефекта от предприетите мерки за стабилизиране на фискалната позиция и постигане на балансиран бюджет, Министерството на финансите в случай, че това не е възможно, ще предприеме съответни действия за изготвяне на изменение и допълнение на закона за бюджета за 2009 г.